

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA ZAŠTITE I OČUVANJA KULTURNIH DOBARA ZA 2024. GODINU

Cetinje, septembar 2025. godine

I UVOD

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 19.09.2024. godine, na prijedlog Ministarstva kulture i medija, donijela Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2024. godinu (u daljem tekstu: Program) - Zaključak broj 10-082/24-5070/2 od 19.09.2024. godine. Osnov za donošenje Programa je član 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara i Program rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu. Programom je **obuhvaćeno 57 projekata i opredijeljeno 878.000,00 €** i to za sljedeće oblasti: arheološka i konzervatorska istraživanja: 16 projekata; izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera: 31 projekat; popularizacija i prezentacija kulturne baštine: 10 projekata.

Zakonom o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list CG“ broj 18/19 od 22.03.2019. godine), propisano je, pored ostalog i da komisija koju obrazuje Ministarstvo, vrši raspodjelu sredstava za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, a na osnovu konkursa koji se objavljuje na internet stranici Ministarstva i koji sadrži uslove za dodjelu sredstava. Shodno tome a nakon donošenja Programa od strane Vlade, Ministarstvo je dana 03.10.2024. godine, objavilo Konkurs za dodjelu sredstava za 57 projekata iz Programa za 2024. godinu. Nakon što je završen rok za dostavljanje prijava, shodno odredbama istog zakona obrazovana je Komisija za raspodjelu sredstava (Rješenje broj 13-082/24-2259/7 od 01.11.2024.godine). Na Konkurs je podnijeto 69 prijava u okviru kojih je bilo prijava koje ne obuhvataju projekte iz Programa zaštite, te su iste diskvalifikovane, kao i po više aplikacija za jedan projekat. **Nakon analize od ukupno Programom predviđenih 57 projekata podržana su 52 projekta, koja su ispunila propisane kriterijume i uslove, u ukupnom iznosu od 798.000,00 €** (Odluka broj:13-082/24-2259/8 od 13.12.2024.). Na 4 projekta od 57 iz Programa nije bilo prijava, a jedan nije ispunio kriterijume, po pitanju vlasništva, te su sredstva u ukupnom iznosu **80.000,00 € vraćena u budžet.**

Ministarstvo kulture i medija je u roku od 7 dana od dana donošenja ove Odluke sa podnosiocima prijava koji su ispunili uslove zaključilo je ugovore i to za 52 projekta i uplatilo ugovorena sredstva u iznosu od 798.000,00 €. Imajući u vidu da su zbog inovativnog pristupa u kreiranju Programa za 2024. što je zahtijevalo duži vremenski period ugovori potpisani krajem 2024. godine, ali i zbog kompleksnosti brojnih projekata u smislu stvaranja uslova za početak njihove realizacije (potrebno vrijeme za pribavljanje konzervatorskih uslova, dobijanja saglasnosti na konzervatorske projekte, ograničenosti zbog ne/povoljnih vremenskih uslova i td.) realizacija pojedinih projekata će se okončati u IV kvartalu 2025. godine, što je i predviđeno u ugovorima.

Direktorat za kulturnu baštinu nakon zaključivanja ugovora u kontinuitetu je vršio i vrši monitoring realizacije 52 projekta, kroz preliminarne izvještavanja o stepenu realizacije ugovorenih aktivnosti, čiji je rok IV kvartal 2025. godine. Dakle, nosioci aktivnosti su dužni da konačne izvještaje sa finansijskim pokazateljima i foto-dokumentacijom dostave ovom ministarstvu u formatiranom obrascu koji je Direktorat dostavio svim nosiocima aktivnosti, a isti se očekuju krajem godine, shodno ugovoru.

Kako je realizacija brojnih projekata iz ovog Programa započeta već krajem I kvartala 2025. godine, Ministarstvo je kroz neposrednu komunikaciju i izvještavanje od strane realizatora projekata, vršilo monitoring dosadašnjeg stepana realizacije u odnosu na 52 projekta podržana kroz Program, čiji je ugovoreni termin realizacije IV kvartal 2025. godine. Od ukupno opredijeljenih sredstava kroz Program zaštite u iznosu od 878.000,00 € za 57 projekata, **ugovori su potpisani za 52 projekta** koji su ispunili uslove konkursa u ukupnom iznosu od 798.000,00 € i to za:

1. **Arheološka i konzervatorska istraživanja** -14 projekata u ukupnom iznosu od 192.000,00 €
2. **Izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera** - 29 projekata u ukupnom iznosu 516.000,00 €
3. **Prezentacija i popularizacija kulturne baštine** - 9 projekata u ukupnom iznosu od 90.000,00 €.

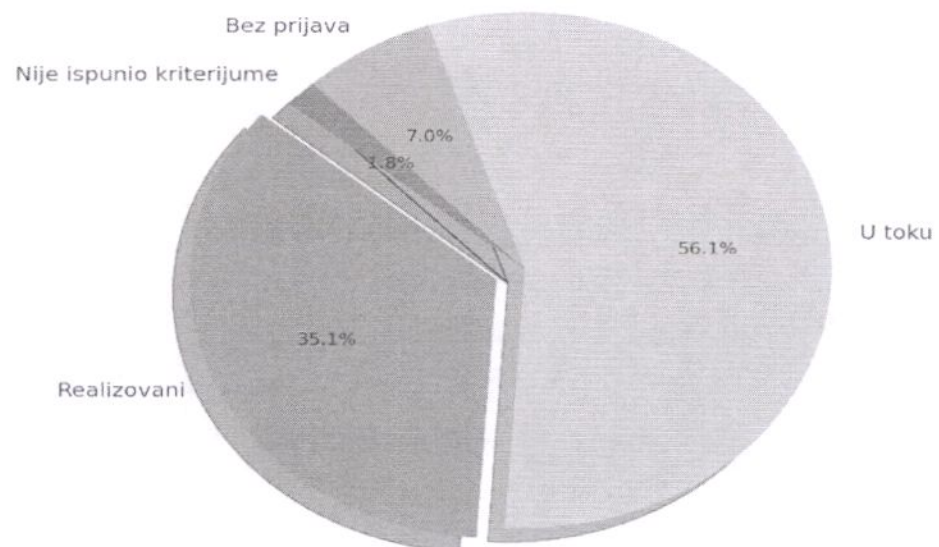
Dosadašnji stepen realizacije aktivnosti iz Programa, detaljnije je predstavljen u opisnom, grafičkom i tabelarnom prikazu, a u odnosu na mjere:

1. **Konzervatorska i arheološka istraživanja:** od predviđenih 16 projekata, do sada su realizovana 6 projekata, realizacija 8 projekata je započeta i isti će se realizovati do IV kvartala 2025. godine, dok za 2 projekta nije bilo prijava na konkursu, te se vode kao nerealizovana;
2. **Izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera:** od predviđenih 31 projekat, do sada su realizovana 9 projekta, realizacija 20 projekata je započeta i isti će se realizovati do kraja IV kvartala 2025. godine, 2 projekta neće biti realizovana, od kojih za jedan nije bilo prijava na konkurs a drugi je odbijen jer nije ispunio propisane kriterijume;
3. **Prezentacija i popularizacija kulturne baštine:** od predviđenih 10 projekata, do sada je realizovano 5 projekta, realizacija 4 projekata je započeta i isti će se realizovati do IV kvartala 2025. godine, dok za jedan projekat nije bilo prijava na konkursu, te se vodi kao nerealizovan;

U odnosu na navedeno i preliminarne izvještaje dostavljene od realizatora konstatovano je da je da dosadašnji stepen realizacije predmetnog Programa sljedeći: realizovano je 20 projekata tj. 35,1%, u fazi realizacije je 32 projekata tj. 56,1% na 4 projekta nije bilo prijava tj. 7,0%, a jedan nije ispunio kriterijume vlasništva tj.1,18%. U prikazu grafičkom i tabelarnom prikazu stepena realizacije aktivnosti, realizovane aktivnosti označene su zelenom bojom; u toku/djelimično realizovane aktivnosti, oker bojom; bez prijave, sivom bojom i koje nijesu ispunili kriterijume, crvenom bojom.

Mjera	Broj projekata/programa	Stepen realizacije			
		Realizovano			
		U toku/djelimično realizovano			
		Bez prijava			
		Nije ispunjen kriterijum			
1.	16	6	8	2	
2.	31	9	20	1	1
3.	10	5	4	1	
Ukupno predviđenih projekata kroz PZ	57	20	32	4	1

Status 57 projekata sa odobrenim sredstvima

Pregled u procentima (od ukupno 57 projekata, planiranih kroz Program zaštite za 2024.)

Status projekta	Broj	Procenat (%)
☑ Realizovani	20	35,1%
📁 U toku	32	56,1%
⊖ Bez prijava	4	7,0%
✗ Nije ispunio kriterijume	1	1,8%
📄 Ukupno ispunili kriterijume i podržani	52	91,23%

Za do sada realizovane projekte (20) utrošena su sredstva u iznosu od 248.000,00€, što je prikazano u tabeli za izvještavanje koja se nalazi u nastavku, dok se realizacija 32 projekata shodno ugovoru očekuje u IV kvartalu kada su realizatori dužni da dostave i konačne izvještaje u zadatom obrascu sa propratnom finansijskom i drugom dokumentacijom, ostalih 5 projekata, na 4 projekta nije bilo prijava dok jedan nije ispunio kriterijume/vlasništva.

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU STRATEŠKIH I OPERATIVNIH CILJEVA

Programom je definisan strateški cilj kao obezbjeđivanje sveobuhvatnog i ravnomjernog tretmana kulturne baštine, kroz tri strateška cilja, odnosno oblasti i to: arheološka i konzervatorska istraživanja, izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera i popularizacija i prezentacija kulturne baštine. Realizacijom aktivnosti u okviru navedenih oblasti, tj. realizacijom projekata iz Programa obezbjeđuje se sveobuhvatan pristup u zaštiti, očuvanju, i prezentaciji kulturne baštine Crne Gore. Stepen realizacije projekata u okviru navedenih oblasti predstavlja osnovni prateći indikator učinka, koji na godišnjem nivou prati broj realizovanih projekata, broj kulturnih dobara, čije je stanje unaprijeđeno, broj programa prezentacije, edukacije i doedukacije, vidljivost projekata i medijska pokrivenost.

Bez obzira na to što je zbog objektivnih okolnosti nastalih u najvećoj mjeri unošenja inovativnosti u kreiranju Programa za 2024. većina projekata u fazi realizacije generalno se može konstatovati da su i dalje evidentni faktori koji utiču na stepen realizacije, kao što su čekanje na procedure oko dobijanja mišljenja, izdavanje konzervatorskih uslova, saglasnosti na projektu dokumentaciju, odobrenja za arheološka istraživanja, nepovoljni klimatski uslovi za izvođenje konzervatorskih radova, arheoloških istraživanja i slično. Međutim, ipak se može konstatovati da je Program unaprijeđen prije svega kroz inovativni koncept, dalje u smislu transparentnosti, uključivanja šire javnosti, kroz javne pozive da svojim predlozima daju doprinos kreiranju Programa, finansijske podrške vlasnicima - držaocima

kulturnih dobara, ali i nosiocima - čuvarima nematerijalne baštine, kao i u jačanju njihove saradnje sa javnim državnim i opštinskim ustanovama iz oblasti kulturne baštine, odnosno ostalim pravnim licima koja imaju zakonom propisane uslove za izradu konzervatorskih projekata i za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima.

Cilj 1. Arheološka i konzervatorska istraživanja

Tokom ove faze izvještajnog perioda, realizovana su arheološka i konzervatorska istraživanja na 6 lokaliteta, dok je realizacija 8 projekata započeta i završetak je planiran najkasnije do IV kvartal 2025. godine. Na 2 projekta nije bilo prijava, te se smatraju nerealizovani i sredstva su vraćena u budžet. U do sada sprovedenim istraživanjima, posebno kada je u pitanju arheološki lokalitet Duklja, gdje su otkriveni jedinstveni i rijetki artefakti /zlatni nakit i fragmenti diatrete/ koji se vezuju za IV vijek dala su nove rezultate koji predstavljaju kako stručni, tako i naučni doprinos o ovom lokalitetu i istorijskom kontekstu i značaju lokacije. Praistorijski lokalitet Crvena stijena koji plijeni pažnju svjetskih stručnjaka, koji svake godine uzimaju učešće, potvrđuje pretpostavke o postojanju praistorijskog čovjeka na tom prostoru i uslovima njegovog života. Takođe, istraživanja Kneževića glavice/tumula u Opštini Zeta, pokazala su da se radi o praistorijskoj humci nastaloj prije oko 3000 godina sa izuzetno brojnim, jedinstvenim, artefaktima koji svjedoče o kulturi Halstat C – cca 800 god. prije nove ere). Istraživanja na ostalim lokalitetima predstoje i očekuje se značajan broj artefakata koji svjedoče o životu na datom prostoru i nakon stručne obrade i konzervatorskog tretmana, biće dio muzejskih zbirki lokalnih i nacionalnih muzeja, a u skladu sa propisima iz oblasti kulturne baštine.

Cilj 2. Izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera

Tokom ove faze izvještajnog perioda realizovano je 9 projekta, u toku je realizacija 20, dok na jedan projekat nije bilo prijava, a jedan nije ispunio kriterijume u dijelu vlasništva. Realizacijom projekata iz ovog cilja koja je planirana do IV kvartala 2025. godine, očekuje se unaprjeđe postojećeg stanja brojnih kulturnih dobara koja zahtijevaju konzervatorski tretman, a prioritetno onih koja imaju već urađen konzervatorski projekat, i onih koji imaju višefazni kontinuitet izvođenja konzervatorskih radova.

Kroz realizaciju projekata iz ovog cilja posebno nepokretnih kulturnih dobara, među kojima su sakralni, profani, fortifikacioni, kao i objekti u okviru zaštićenih urbanih cjelina, može se konstatovati da se prati kontinuitet i stavlja akcenat na ona kulturna dobra koja zahtijevaju prioritetan konzervatorski tretman. Može se istaći da će se unaprijediti opšte stanje nepokretnih kulturnih dobara ravnomjerno na teritoriji Crne Gore, među kojima su u opštinama, Nikšić, Herceg Novi, Cetinje, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Zeta, Pljevlja, Podgorica i dr. pri čemu će neka kulturna dobra biti potpuno sanirana, što je od značaja za dalje upravljanje i njihovo korišćenje od strane vlasnika, odnosno držaoca.

Cilj 3. Presentacija i popularizacija kulturne baštine

Realizacijom projekata iz ovog cilja stavlja se akcenat na ulogu i značaj nematerijalne kulturne baštine, kroz njenu promociju, održivost ali i na druge segmente. Tokom ove faze izvještajnog perioda realizovano je 5 projekta, dok su 4 projekata u fazi realizacije i isti će se realizovati tokom III i IV kvartala 2025. godine, a za jedan projekat nije bilo prijava, te su sredstva vraćena u budžet i smatra se nerealizovanim. Programom je finansijski podržano više projekata sa teritorije cijele Crne Gore /jug, središnja regija i sjever/ među kojima posebno daju doprinos projekti obrazovno-edukativnog karaktera, kao monografija o fortifikacijama iz perioda osmanske vladavine u kojoj je obrađeno preko 200 fortifikacija iz toga doba, tradicionalni zanati i vještine, kao prerada i bojenja vune, igre kolašinskog kraja, izrada Bihorskog ćilima, čunova, kao i projekti kojima se daje doprinos muzejskoj djelatnosti kroz izradu muzejskih kopija narodnih nošnji i unaprjeđenje uslova prezentacije vrijednih muzejskih predmeta.

III TABELA ZA IZVJESTAVANJE

STRATEŠKI CILJ			OBEZBJEĐENJE SVEOBUHVATNOG I RAVNOMJERNOG TRETMANA KULTURNE BAŠTINE CRNE GORE							
PRIORITET			ZAŠTITA, OČUVANJE, UNAPRJEĐENJE STANJA I ODRŽIVO UPRAVLJANJE KULTURNIM DOBRIMA							
Operativni cilj 1: ARHEOLOŠKA I KONZERVATORSKA ISTRAŽIVANJA										
Mjera	Redni broj Aktivnost	Realizator	Period realizacije	Izvor finansiranja Opredijeljena sredstva	Indikator rezultata i postignute vrijednosti	Status realizacije	Novi rok realizacije za započete projekte uz obrazloženje	Realizovana sredstva	Preporuke/napomene	
Sprovođenje arheoloških i konzervatorskih istraživanja	1. Arheološka istraživanja na lokalitetu "Podgajnice", Zaton – II Faza, sa preventivnim mjerama zaštite, Opština Bijelo Polje	Opština Bijelo Polje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 10.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ II faza istraživanja; Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD ¹ ; Ova faza realizovana, od strane CKA CGa ²	Realizovano	/	10.000,00€	Aktivnosti je realizovana prije ugovorenog roka tj. IV kvartala kada je realizator dužan da dostavi konačni izvještaj sa dokumentacijom koji je u završnoj fazi izrade	
	2. Nastavak arheoloških istraživanja ranog bronzanog doba u Crnoj Gori, sa preventivnim mjerama zaštite u Opštini Zeta	Opština Zeta	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 7.000.00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD; potpisan ugovor o saradnji sa CKACG, koji su sproveli istraživanja, te tom prilikom otkriven veći broj vrijednih nalaza, koji su preventivno zaštićeni.	Realizovano		7.000.00€	Aktivnosti je realizovana prije ugovorenog roka tj. IV kvartala. Izrada konačnog izvještaja sa pratećom dokumentacijom u završnoj fazi i biće dostavljen u ugovorenom roku.	

¹ Uprava za zaštitu kulturnih dobara

² JU Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore

3. Arheološka istraživanja sa preventivnim mjerama zaštite lokalitet Miljace u Matagužima	Opština Zeta	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 10.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U pripremljenoj fazi /izrada elaborata istraživanja, i druge administrativne procedure koju su uslov za početak istraživanja. Zbog nepovoljnih klimatskih uslova za ovu vrstu poslova/visoke tem. /sprovođenje se planira za početak oktobra. Nosilac istraživanja biće CKA CG.	U toku			Ova faza biće realizovana do kraja oktobra . Kako su nedovoljna sredstva od značaja je kontinuitet ulaganja iz razloga što je na širem prostoru lokaliteta evidentiran veliki broj arheoloških nalaza koji ukazuju na snažnu ilirsko-helenističko-rimsku prisutnost.
4. Nastavak sistematskih arheološka istraživanja antičkog utvrđenja na Gradini, sa preventivnim mjerama zaštite, Opština Rožaje	Opština Rožaje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 8.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD; započeta istraživanja/ potpisan ugovor o saradnji sa JU Polimskim muzejom, koji će sprovesti aktivnosti .	U toku			
5. Arheološka istraživanja lokaliteta Brskovo, Opština Mojkovac	Opština Mojkovac	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 25.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD; potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, koji će sprovesti istraživanja. Aktivnosti započete na lokalitetu. Planirana realizacija do kraja avgusta.	U toku		15.000,00€	Ovogodišnja faza biće realizovana do kraja avgusta. Zbog očekivanja novih rezultata značajan je nastavak i kontinuitet istraživanja. kao i uključivanje većeg broja stručnjaka, što podrazumijeva i finansiranje kroz PZ za 2025.

6. Arheološka istraživanja praeistorijskog nalazišta Vrbička pećina, Opština Nikšić	Opština Nikšić	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 7.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD; istraživanja ove faze realizovana, od strane CKA CG.	Realizovano		7.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka. Očekuje se dostavljanje konačnog izvještaja, sa propratnom dokumentacijom koji je u završnoj fazi izrade. Nastavak istraživanja je od značaja kako bi se imao kontinuitet i realizovalo planirano bez zastoja.
7. Sistematska arheološka istraživanja lokaliteta Crvena Stijena - Petrovići	Opština Nikšić	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD, sprovedene pripremne aktivnosti, istraživanja realizovana. Nosilac JU Narodni muzej u kojima učestvovali pored naših i međunarodni stručnaci.	Realizovano		20.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka. Međunarodna zainteresovanost za ovaj jedinstveni i rijetki lokalitet u svijetu, učešće poznatih univerziteta iz svijeta, opravdava kontinuitet ulaganja. Konačni izvještaj sa propratnom dokumentacijom biće dostavljen krajem septembra.

8. Arheološka istraživanja na lokalitetu Medun – III faza, sa preventivnim mjerama zaštite	Opština Podgorica- Glavni grad	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi pripreme aktivnosti, izrada Elaborata za istraživanja i dobijanja odobrenje za istraživanja od strane UZKD; Sprovedene pripremne radnje, za terenski rad, čiji je nosilac CKA CG, istraživanja na terenu će započeti krajem III kvartala.	U toku			
9. Arheološka istraživanja sa preventivnim mjerama zaštite na lokalitetu Duklja	Opština Podgorica- Glavni grad	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdato odobrenje za istraživanja od strane UZKD, potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG Ovogodišnji plan aktivnosti uspješno realizovan, otkriveni vrijedni i veoma rijetki artefakti, zlatni nakit, fragmenti diatrete i dr.	Realizovano		15.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka. Zbog značaja lokaliteta i otkrivenih artefakata, koji su jedinstveni i vežu se za IV vijek od značaja je kontinuitet ulaganja u istraživanja i u narednom periodu.
10. Arheološka istraživanja sa mjerama zaštite na lokalitetu Žabljak Crnojevića - V faza	Prijestonica Cetinje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 12.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi pripreme Elaborata za istraživanja, i dobijanja odobrenje za istraživanja od strane UZKD; Sprovedene pripremne radnje, za terenski rad, čiji je nosilac CKA CG, istraživanja će započeti krajem III kvartala.	U toku			
11. Istraživanja - Guvna i ostaci manastira Crnojevića kod Preobraženske crkve na Ivanovim koritima – Cetinje sa preventivnim mjerama zaštite	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 12.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sprovedene pripremne radnje.	U toku			
12. Arheološka istraživanja sa preventivnim mjerama zaštite - Tvrđava Dečić, Piskala	Opština Tuzi	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 10.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Nije bilo prijava na Konkurs	Nije bilo prijava			Sredstva nijesu uplaćena, jer nije bilo prijava na konkurs, ista su vraćena u Budžet.

	13. Nedestruktivne metode istraživanja kroz snimanje stanja i oštećenja Bedema Starog grada Ulcinja	Opština Ulcinj	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 5.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Nije bilo prijava na Konkurs	Nije bilo prijava			Sredstva nijesu uplaćena, jer nije bilo prijava na konkurs, Ista su vraćena u Budžet
	14. Arheološka istraživanja na lokalitetu Svač, Crkva Svete Marije – II faza	Opština Ulcinj	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 25.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi pripreme Elaborata za istraživanja, I dobijanja odobrenje za istraživanja od strane UZKD;Sprovedene pripremne radnje, za terenski rad. Istraživanja će započeti početkom IV kvartala.	U toku			
	15. Arheološka istraživanja i izrada konzervatorskog projekta crkve Svetog Nikole, Pelinovo/Grbalj	Oština Kotor	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 10.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Ugovor o sradnji potpisan sa CKA CG Završena planirana arheološka istraživanja Izrada konzervatorskog projekta..	Realizovano		10.000,00€	
	16. Arheološka istraživanja i preventivne mjere zaštite na lokalitetu - Veliki Pijesak, Dobra voda, Bar	vlasnik/držalac	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 8.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi pripreme Potpisan ugovor sa JU Kulturni centar Bar. U toku je faza izrade Elaborata za istraživanja i dobijanja odobrenje za istraživanja.	U toku			
Operativni cilj 2: IZRADA KONZERVATORSKIH PROJEKATA I SPROVOĐENJE KONZERVATORSKIH MJERA									
Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera	17. Sanacija crkve Sv. Save/Sabe osvećenog – Stari grad Budva	vlasnik/držalac	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti: Kako je urađen konzervatorski projekat, započete su pripremne aktivnosti. Objekat je u Starom gradu Budva pa se inteziviranje aktivnosti očekuje krajem turističke sezone.	U toku			
	18. Izrada projekta zaštite i prezentacije Rimske vile sa podnim mozaikom - Mirište u Petrovcu	Opština Budva	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 10.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Nije bilo prijava na Konkurs	Nije bilo prijava			Sredstva nijesu uplaćena, jer nije bilo prijava na konkurs, zbog okolnosti u Opštini BD, Ista su vraćena u Budžet.ali zbog značaja ovog lokaliteta biće uvršten u PZ za 2025.

19. Sanacija crkve Svetog Đorđa na Ceklinu –Prijestonica Cetinje	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 7.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG/ koji je sprovodio aktivnosti, sufinansirani radovi koji su se odnosili na sanaciju zvonika sa preslicom i fasada realizovani.	Realizovano	7.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka.
20. Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na Crkvi Svetog Đorđa, Prediš Prijestonica Cetinje	Prijestonica Cetinje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG. Planirane aktivnosti za navedena sredstva realizovane, sanirani najugroženiji segmenti zvonik na preslicu, krov u skladu sa projektnom dokumentacijom.	Realizovano	20.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka.
21. Sanacioni radovi krovnog pokrivača Nacionalne biblioteke Crne Gore „Đurđe Crnojević	Prijestonica Cetinje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sprovedene pripremne radnje. Nalazi se u Planu javnih nabavki Prijestonice Cetinje za 2025. godinu, u toku je kompletiranje tenderske dokumentacije u cilju sprovođenja postupka po vrsti predmeta – radovi, za pribavljanje ponuda i izbor najkvalitetnijeg ponuđača.	U toku		
22. Sprovođenje konzervatorskih mjera na kući sa Spomen pločom Marku Mašanoviću	Prijestonica Cetinje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Realizovana faza koja je predviđena konzervatorskim projektom a odnosila se na spoljne radove fasade i krovnog pokrivača.	Realizovano	15.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka. Konačni izvještaj će dostaviti u skladu sa ugovorom do IV kvartala
23. Sanacija crkve Sv. Nikole, Boguti – Ljubotinj	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U toku pripremne aktivnosti i istraživački radovi.	U toku	14.0000€	
24. Konzervatorski tretman Spomen - grobnice Musi Butahodžiću, Prijestonica Cetinje	Prijestonica Cetinje	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 500,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izvršena (analiza sanja, dokumentaciona istraživanja, sproveden konzervatorski tretman).	Realizovano	500,00€	Realizovano prije ugovorenog roka
25. Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih	vlasnik/držalac	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 50.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Prijava za konkurs nije bila u skladu sa kriterijumima, te je odbijeno sufinansiranje	Nijesu ispunjeni vlasnički		Sredstva su vraćena u Budžet

	mjera na stolariji objekta Kraljevsko pozorište Zetski Dom					kriterij umi		
	26. Izrada konzervatorskog projekta i projekta prezentacije arheološkog lokaliteta Carine - Risan	Opština Kotor	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Opština KO povjerila poslove CKA CG, koji je započeo pripremne aktivnosti, dokumentaciona, terenska i druga straživanja, koja su osnov za izradu projekta prezentacije, čija je finalizacija planirana za IV kvartal.	U toku		
	27. Istraživanja i faza izrade konzervatorskog projekta Crkve porođenja Blažene djevice Marije - Prčanj	Biskupski ordinarijat Kotor	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izvršena geomehanička istraživanja –prikupljanje podataka i faza istraživanja neophodna za izradu konzervatorskog projekta. Faza koja je sufinansirana kroz PZ je sprovedena.	Realizovano	15.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka. Konačni izvještaj o realizaciji ugovorenih obaveza sa propratnom dokumentacijom biće dostavljen krajem III kvartala.
	28. Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na Kaluđerovom mostu - Manastir Morača	Opština Kolašin	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 30.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, sprovedena terenska, statička i geofizička istraživanja i započete aktivnosti na izradi projektne dokumentacije, koja je osnov za početak sanacije. Složenost radova zahtijeva znatno veća sredstva, koja će se obezbijediti iz drugih izvora.	U toku	20.000,00€	
	29. Sanacioni radovi na objektu Spomen kuća vojvode Gavra Vukovića	Opština Berane	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 16.500,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sproveden postupak javne nabavke, donešeno rešenje o imenovanju nadzornog organa. U okviru ove podrške realizovane su projektom planirane aktivnosti koje su obuhvatile, sanaciju najugroženijih segmenata/fasade objekta, krovni pokrivač i terase.	Realizovano	16.500,00€	Realizovano prije ugovorenog roka
	30. Sprovođenje konzervatorskih mjera na crkvi Svetog Đorđa/Podgorica	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 25.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Složenost radova zahtijevala je kontinuitet. Radovi se izvode u skladu sa konzervatorski projektom. A odnose se na sanaciju kamenog krovnog pokrivača, kamenih fasada i ogradnog zida porte i u završnoj su fazi. Do sada je finansiran samo nadzor a ostalča sedstva će biti utrošena nakon završetka planiranih radova. .	U toku	2.790,00€	

31. Sprovođenje konzervatorskih mjera na baroknim orguljama iz BDM crkve Pomoćnice Kršćana na Mulu-Kotor	Biskupski ordinarijat Kotor	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 25.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Započeta I faza sprovođenja konzervatorskih mjera, koja podrazumijeva multidisciplinarni pristup uz učešće i inostranih eksperata iz različitih oblasti, koji vrše analizu stanja. Zbog kompleksnosti poslova u dijelu stavljanja u funkciju instrumenta aktivnosti se sprovode u inostranstvu. Ova faza kojom su utrošena sredstva iz PZ je sprovedena.	Realizovano	25.000,00€	Uzimajući u obzir posebnost i rijetkost ove vrste instrumenata te složenost planiranih intervencija što zahtijeva i uključivanje inostranih eksperata, predlaže podrška i kroz PZ za 2025.
32. Sanacioni radovi na objektu Pomorskog fakulteta - Opština Kotor	UCG	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 30.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U toku je faza izrade projektne dokumentacije, koja će biti osnov za sprovođenje konzervatorskih mjera u narednom periodu	U toku		
33. Izrada konzervatorskog projekta i sanacija kulturnog dobra Vladačina kulu na Karuču	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 30.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Loše stanje i konstruktivna nestabilnost pojedinih partija zidova zahtijevaju složen konzervatorski pristup. Do sada su izvršena dokumentaciona istraživanja i pripreme radnje, zatražene saglasnosti (UT i konzervatorski uslovi).	U toku		
34. Sanacija krovnog pokrivača manastirske crkve Sv. Trojice u Pljevljima	Eparhija Mileševska	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Započete istraživačke aktivnosti i analiza stanja, kao i pribavljanje odgovarajućih saglasnosti-konzervatorskih i UT uslova.	U toku		
35. Izrada drenažnog sistema oko manastirske crkve Sv. Trojice u Pljevljima	Eparhija Mileševska	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sklopljen ugovor sa CKA CG, koji je nosilac aktivnosti. Imajući u vidu kompleksnost poslova koja zahtijeva složen proces u koji su uključeni su hidro inženjeri, statičari i dr. Navedena sredstva će se utrošiti za fazu aktivnosti planiranu projektom.	U toku		
36. Izrada konzervatorskog projekta Tepiha iz Husen pašine džamije	Islamska zajednica CG	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 6.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U toku su pripreme radnje i istraživanja koja su osnov za izradu konzervatorskog projekta	U toku		
37. Izrada projekta prezentacije i formiranje lapidarijuma	Opština Pljevlja JU Zavičajni muzej Pljevlja	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 3.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, sprovedene pripreme radnje, izvršen odabir kamenih elemenata, koji će se prezentovati	U toku		

	kamene plastike sa teritorije Opštine Pljevlja							
38.	Konzervatorski tretman kamene plastike sa lokaliteta Municipijum S, Komini, Opština Pljevlja	Opština Pljevlja JU Zavičajni muzej Pljevlja	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 3.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG/ započeta I faza konzervacije, aktivnosti se nastavljaju I biće realizovane do kraja III kvartala.	U toku		
39.	Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru, Adžijin most, Opština Danilovgrad	Opština Danilovgrad	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, sprovedena konzervatorska, dokumentaciona, terenska, geološka i geomehanička, konstruktivna i dr. istraživanja, završen konzervatorski projekat koji će biti osnov za sprovođenje faze konzervatorskih mjera, koja je započeta. Ovim radovima utrošena su sredstva dodijeljena kroz PZ.	Realizovano	20.000,00€	Zbog obima sanacionih radova, utvrđenih nakon istraživanja i analize stanja potrebna su veća sredstva, za potpunu realizaciju, te se predlaže podrška i kroz PZ za 2025.
40.	Završna faza sanacije objekta Umjetničke kolonije u Danilovgradu	Opština Danilovgrad JU Umjetnička kolonija Danilovgrad	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sprovedene pripremne radnje, a u toku je procedura raspisivanja tendera za odabir izvođača radova.	U toku		
41.	Konzervatorski tretman živopisa u pećinskim crkvama manastira Ostrog	Opština MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdati konzervatorski uslovi od strane UZKD, sprovedena istraživanja analiza stanja, izvršena istraživanja i analiza stanja, urađen konzervatorski projekat na koji je izdata saglasnost. Konzervatorski tretman započeće u septembru, kada su i optimalni/povoljni uslovi za tu vrstu specifičnih konzervatorskih radova.	U toku	1.179,00€	Shodno ugovoru aktivnosti će se realizovati do IV kvartala
42.	Sanacioni radovi u enterijeru objekta JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“	JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izdana saglasnost na projektnu od strane UZKD, započeta procedura za raspisivanje tendera, za izvođenje radova. U okviru ove faze, a u skladu sa projektnom dokumentacijom realizovaće se aktivnost koja je sufinansirana.	U toku		Imajući u vidu da je objekat u funkciji obrazovne ustanove, predlaže se podrška za neku od prioritarnih aktivnosti kroz PZ za 2025.

	43. Izrada konzervatorskog projekta i I faza sanacije objekta sa spomen pločom u Vračenovićima	Opština Nikšić	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor sa CKA CG U fazi pribavljanja konzervatorskih I UT uslova.	U toku		20.000,00€	
	44. Sanacija Crkva Sv. Spasa Dragovoljci, Župa – Opština Nikšić	Eparhija Budimljansko-nikšićka	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, zatraženi konzervatorski i UT uslovi koji su neophodni za izradu projektne dokumentacije koja će biti osnov za sanaciju objekta, u okviru koje će se i izvoditi sufinansirana aktivnost.	U toku			
	45. Sanacija oštećenih segmenata kompleksa sa neposrednim okruženjem i ogradnim dijelom Sabornog hrama Sv. Vasilija Ostroškog, Opština Nikšić	Eparhija budimljansko-nikšićka	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 15.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Potpisan ugovor o saradnji sa CKA CG, Projektom planirane aktivnosti se realizuju, a faza radova za koju su predviđena sredstva kroz PZ realizovana.	Realizovano		15.000,00€	
	46. II faza sanacije Redžepagića džamije u Plavu	Islamska zajednica	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 25.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi realizacije shodno projektnoj dokumentaciji. Urađene pripremne aktivnosti na terenu, pribavljena specijalna drvena građa, a intenzivne aktivnosti krajem avgusta.	U toku			
	47. Sanacioni radovi na ugroženim segmentima Tvrđave Forte Mare	Opština Herceg Novi	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 30.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Započete aktivnosti, sprovedeni terensko - istraživački radovi, analiza stanja, i definisane tačke za injektiranje/konsolidaciju. Završen postupak javnog poziva za odabir izvođača, S obzirom da je tvrđava tokom ovog perioda posjećena aktivnosti na tvrđavi započinju u septembru.	U toku			
Operativni cilj 3: POPULARIZACIJA I PREZENTACIJA KULTURNE BAŠTINE									
Popularizacija i prezentacija kulturne baštine	48. Monografija o fortifikacijama na teritoriji Crne Gore iz perioda osmanske	Nova pobjeda" d.o.o. Podgorica	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 20.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Projekat realizovan, monografija koja prezentuje preko 200 fortifikacija odštampana je.	Realizovano		20.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka.
	49. Monografija o nematerijalnom kulturnom dobru „Tradicionalne	Opština Kolašin JU Centar za kulturu Kolašin	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 8.500,00€	Sprovedene aktivnosti/ Izvršena istraživanja, prikupljena građa, sa foto-dokumentacijom.	U toku			

	igre kolašinskog kraja" – „Ples sjećanja – od zaborava do kulturnog dobra"							
	50. Izrada muzejskih kopija narodnih nošnji iz fonda JU Zavičani Muzej Pljevlja	Opština Pljevlja JU Zavičajni muzej Pljevlja	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 4.500,00€	Sprovedene aktivnosti/ U fazi realizacije odabrani djelovi nošnje koji će se izrađivati potpisan ugovor sa DOO Niti od zlata, urađeno 60% od planiranog.	U toku		
	51. Vještina izrade čunova	nosilac/čuvar nematerijalnog kulturnog dobra	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 5.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Aktivnost realizovana/ nabavljena specifična vrsta drveta, koja se koristi za tradicionalnu izradu čuna.	Realizovano	5.000,00€	Realizovano prije ugovorenog roka.
	52. Edukativna radionica na temu očuvanja, Vještine izrade Bihorskog čilima	Opština Petnjica/nosioci čuvari nematerijalnog kulturnog dobra	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 5.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Projekat realizovan	Realizovano	5.000,00€	
	53. Sve boje Crne Gore - Očuvanje tradicionalnog načina prerade i bojenja vune	Opština Žabljak	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 12.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Održane: dvije međunarodne konferencije i to: Evropski dan vune u Rimu i Evropski dan boja, Tehnički muzej N.Tesla u Zagrebu. Završen glavni događaj „Sve boje Crne Gore- bojenje vune biljnim bojama" koji se održao na Žabljaku od 15- 19. jula 2025. godine. Učestvovalo 28 učesnika iz 7 evropskih zemalja. Posebnost projekta je edukacija studenata koji su direktno učestvovali u tradicionalnom bojenju vune i izradi predmeta od vune. Radovi će biti prezentovani na izložbi u Bugarskoj.	Realizovano	12.000,00€	Ovaj vid prezentacije skoro zaboravljenih tradicionalnih vještina i zanata, međunarodnog karaktera, kao i edukacija mladih, opravdava kontinuitet ulaganja i dalju podršku Opštine Žabljak
	54. Nabavka opreme za potrebe prezentacije predmeta iz riznice Cetinjskog manastira	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 30.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Započete aktivnosti, dostavljeno više ponuda, a u toku je odabir ponuđača.	U toku		
	55. "Vasilije Đinovski – ikonopis na prelazu iz XIX u XX vijek"	MCP	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 2.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Sprovedene pripremne aktivnosti, urađen nacrt agende, učešće eminentnih stručnjaka iz zemlje i regiona na temu stvaralaštvo Vasilija Đinovskog, a realizacija je zakazana početkom IV kvartala.	U toku		

56. „Bokeljska noć“	Opština Kotor	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 3.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Manifestacija će se održati u posljednjoj sedmici avgusta. Sredstva iz PZ su utrošena za pripremnu fazu aktivnosti.	Realizovano	3.000,00€	
57. Aero snimanje kulturnih dobara i lokaliteta na području Opštine Herceg Novi	nosilac izrade	IV kvartal 2025. godina	Budžet MKM 5.000,00€	Sprovedene aktivnosti/ Nije bilo prijava na konkurs	Nije bilo prijava		Sredstva nijesu uplaćena, jer nije bilo prijava na konkurs, ista su vraćena u Budžet

IV PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD SPROVOĐENJA

Predmetni Program se od 2012. godine realizovao po istom principu, dakle, raspisivanje javnog konkursa, na koji su učestvovali nosioci aktivnosti sa svojim predlozima, nakon toga, vršen je odabir projekata koji ispunjavaju uslove i kreiran predlog programa koji je usvajan od strane Vlade. U posljednje dvije godine unešene su inovativnosti, sa ciljem bolje transparentnosti i uključivanja šire javnosti. Naime, u inovativnom pristupu ministarstvo je prije kreiranja Program zaštite objavilo javni poziv svim zainteresovanim stranama da daju svoje prijedloge i sugestije projekata i programa, koji bi eventualno mogli biti uvršteni u Program zaštite, te održalo info dane kako bi upoznalo zainteresovanu javnost sa procedurama i drugim pitanjima od značaja za apliciranje, što je po prvi put i urađeno u procesu kreiranja Programa zaštite za 2024.

Program zaštite za 2024. godinu, kao model finansijske podrške sa inovativnim konceptom u odnosu na prethodni period, a u skladu sa raspoloživim sredstvima, dao je mogućnost široj javnosti, vlasnicima i držaocima, vjerskim zajednicama i drugim subjektima da daju svoje prijedloge i sugestije, od kojih su mnogi uvršteni. Na taj način kroz uključenost društvene zajednice stvaraju se bolji uslovi za razumijevanje značaja očuvanja kulturne baštine, kao i uslova neophodnih za njenu zaštitu.

Kako je kreiranje ovog Programa, po prvi put na inovativan način, zahtijevalo duže vremena u odnosu na ranije, ugovori sa realizatorima su potpisani krajem 2024. godine, podrazumijevalo se da se realizacija projekata sprovodi u 2025. godini, što je i propisano ugovorom. Iz tog razloga, u ovom izvještaju je predstavljen dosadašnji stepen realizacije projekata, a na osnovu preliminarne izvještaja dobijenih od realizatora. Konačne rezultate imaćemo na kraju 2025. godine. U periodu koji slijedi radi se na tome da se Program zaštite kreira najkasnije u II kvartalu godine za koju se raspisuje. Međutim, bez obzira na pomjeranja koja su nastala, dosadašnjim praćenjem stepena realizacije projekata iz ovog Programa konstatovan je iskorak u odnosu na ranije u smislu, bolje saradnje sa vlasnicima i držaocima, boljeg razumijevanja ugovorenih obaveza, boljeg izvještavanja i pojačanog stepena edukacije u smislu poštovanja zakonske regulative i procedura.

Ali, i dalje je evidentno da se zbog vremena potrebnog za pribavljanja odobrenja, konzervatorskih uslova i dobijanja saglasnosti od strane nadležnih resora, pojedine aktivnosti ne mogu realizovati u predviđenim rokovima, pa se iste prenose, što stvara poteškoće u planiranju/sprovođenju aktivnosti za narednu godinu.

Takođe, u dosadašnjem praćenju ustanovljeno je da na pojedine projekte za koje su kroz Program zaštite bila opredijeljena sredstva nije bilo prijava, što ukazuje na nedovoljnu zainteresovanost lokalnih zajednica na čijoj teritoriji se nalaze kulturna dobra, odnosno pojedinih vlasnika/držalaca, što bez obzira na iskorak koji je evidentan kada je u pitanju ta saradnji, treba raditi i dalje na njenom snaženju. Takođe, evidentan je nedovoljan broj specifičnih kadrova iz oblasti kulturne baštine, što produžava rokove za realizaciju, kao i izdavanje traženih odobrenja i saglasnosti, neophodnih za realizaciju projekata. U tom smislu preporuke su sljedeće:

1. Ministarstvo će nastaviti aktivnosti u smislu snaženja saradnje sa vlasnicima i držaocima kulturnih dobara, lokalnom zajednicom i drugim zainteresovanim subjektima u cilju bolje edukacije i upoznavanja sa njihovom ulogom u procesu zaštite i podrškom koju mogu ostvariti kroz Program zaštite;
2. Ministarstvo će nastaviti aktivnosti na snaženju kadrovskih kapaciteta iz oblasti kulturne baštine, kroz razmatranje najboljih modela za nove studijske programe, kao i kroz stvaranje uslova za zapošljavanje u nacionalnim ustanovama, kako bi realizacija projekata i drugih vezanih aktivnosti bila efikasnija;
3. Ministarstvo će i dalje na principima ravnomjernog ulaganja u kulturnu baštinu cijele Crne Gore, podržavati projekte, sa liste prioriteta i one koji zahtijevaju kontinuitet;

PRIJEDLOG

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

**PROGRAM ZAŠTITE I OČUVANJA
KULTURNIH DOBARA ZA 2025. GODINU**

Cetinje, jul 2025. godine

I. UVOD

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2025. godinu (u daljem tekstu: Program zaštite), donosi se na osnovu člana 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu.

Uzimajući kao osnov da je kulturna baština prepoznata kao nacionalni resurs i dugoročan potencijal od značaja za održivi razvoj, a da zaštita kulturnih dobara, njenog najvrjednijeg valorizovanog segmenta, treba da bude prioritet svih savremenih državnih politika, Programom zaštite, planirana je podrška, finansiranje i sufinansiranje programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturne baštine Crne Gore. Shodno Uredbi o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, Program zaštite je kategorisan kao dokument kojim se utvrđuju pravci djelovanja u oblasti unaprjeđenja stanja, promocije i prezentacije kulturnih dobara, i od važnosti je za implementaciju politika u ovoj oblasti.

Odredbama člana 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara je, pored ostalog, propisano da Program zaštite donosi Vlada, na predlog Ministarstva, na period od jedne godine, i da se Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži uslove i kriterijume, objavljuje na internet stranici Ministarstva.

Na osnovu navedenog, Ministarstvo je i prije kreiranja ovogodišnjeg Prijedloga Programa zaštite već drugu godinu redom dana 11.2.2025. godine objavilo javni poziv svim zainteresovanim subjektima da daju svoje prijedloge projektata i programa, koji potencijalno mogu biti uvršteni, te dana 18.3.2025. godine održalo info dan, kako bi upoznalo zainteresovanu javnost, sa uslovima i načinom apliciranja procedurama, načinom izvještavanja i drugim pitanjima od značaja za ovogodišnji Program zaštite. Posebno je važno to što je po prvi put predstavljen inovativni način dostavljanja prijava, putem online aplikacije, što je olakšica za sve potencijalne aplikante.

Dostavljeno je preko 200 prijedloga, nakon čega je od strane Direktorata za kulturnu baštinu i Uprave za zaštitu kulturnih dobara izvršena analiza, u smislu opravdanosti predloga, sa aspekta operativnih ciljeva Programa zaštite, usklađenosti sa dokumentacijom Ministarstva i Uprave, prioriteta intervencija u odnosu na stanje kulturnog dobra i td.

U odnosu na to pripremljena je lista projekata i programa od kojih su brojni uvršteni u ovogodišnji Prijedlog Programa zaštite. Prioritet je dat kulturnim dobrima koja zahtijevaju hitan konzervatorski tretman i koja zahtijevaju nastavak već započetih aktivnosti. Ministarstvo će nakon usvajanja Programa zaštite od strane Vlade raspisati javni konkurs koji sadrži 65 projekata i programa, obrazovati Komisiju za raspodjelu sredstava, koja će nakon analize dostavljenih prijava Ministarstvu predložiti projekte i programe, koji su ispunili kriterijume propisane konkursom, te nakon donešene odluke, potpisati ugovore sa realizatorima.

U odnosu na navedeni pravni okvir, strateški cilj Programa je obezbjeđenje sveobuhvatnog i ravnomjernog tretmana kulturne baštine Crne Gore, kroz tri operativna cilja, odnosno mjere i to:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja;
2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera;
3. prezentacija i popularizacija kulturne baštine.

Shodno navedenom, realizacija predloženih projekata će doprinijeti unaprjeđenju stanja kulturnih dobara, širenju znanja o vrijednostima i značaju kulturne baštine, razumijevanju različitih kultura, jačanju saradnje između nadležnih institucija i vlasnika – držalaca kulturnih dobara, odnosno nosioca–čuvara nematerijalne baštine, kao i obezbjeđivanju uslova da ista, shodno svojoj namjeni, služe kulturnoj, naučnoj i edukativnoj potrebi pojedinaca i društva.

Ovogodišnjim Programom planirano je sufinansiranje 65 projekata u ukupnom iznosu od 929.000,00 €. Navedena sredstva su planirana Zakonom o budžetu za 2025. godinu, na Programu 20 021 Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine, potprogramu 20 021 001 Kulturna baština, na aktivnosti 20 021 001 001 Podrška istraživanju i zaštiti kulturnog nasleđa, na izdacima 4313 – Transferi institucijama kulture i sporta, 4318 – Ostali transferi pojedincima, 4319 – Ostali transferi institucijama i 4324 – Transferi opštinama.

II. ANALIZA STANJA

U skladu sa zakonom, a u cilju kontinuiteta izrade strateških dokumentima Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva kulture i medija donijela Nacionalni program razvoja kulture Crne Gore za period od 2023-2027. godine, koji predstavlja osnovni strateški dokument kulturne politike, kojim se utvrđuje pravac djelovanja i način sprovođenja kulturne politike, planski reguliše javni interes u oblasti kulture i određuju prioriteti razvoja kulture, utvrđuju dugoročni ciljevi i prioriteti, određuju organizacione, finansijske i administrativne mjere za njihovo ostvarivanje na teritoriji Crne Gore, shodno zakonu a prije svega ciljevi i prioriteti razvoja kulture Crne Gore kao multinacionalne, multikulturalne i multikonfesionalne države kao i aktivnosti na zaštiti, očuvanju i prezenaciji kulturne baštine.

U okviru poslova na strateškom planiranju u kulturnoj baštini, nekadašnje Ministarstvo kulture pristupilo je i analizi stručnih kapaciteta zaposlenih u državnim organima, nacionalnim i lokalnim javnim ustanovama koje obavljaju konzervatorsku, muzejsku, bibliotečku, arhivsku i kinotečku djelatnost i izradilo Informaciju o kadrovskim kapacitetima organa i ustanova koji se bave zaštitom i očuvanjem kulturne baštine (septembar 2018. godine)¹. Predmetna informacija obuhvatila je zaposlene na poslovima zaštite i očuvanja kulturne baštine u 3 organa državne uprave, 8 nacionalnih javnih ustanova i 32 lokalne javne ustanove. Ciljevi ove analize bili su evaluacija broja i strukture kadrovskih kapaciteta iz oblasti kulturne baštine, odnosno zaposlenih u navedenim ustanovama i prijedlog mjera za jačanje kadrovske strukture i planiranje u pogledu obrazovanja neophodnog kadra u djelatnostima zaštite i očuvanja kulturne baštine.

Nadalje, na osnovu navedene analize kadrova, a u cilju jačanja kadrovskih kapaciteta iz oblasti kulturne baštine ovo ministarstvo je iniciralo, a potom je u saradnji sa resorom prosvjete i obrazovanja sproveden postupak organizovanja Interdisciplinarnog studijskog programa konzervacije i restauracije pri Fakultetu likovnih umjetnosti Univerziteta Crne Gore². Za petogodišnji studijski program obezbijedena su sredstva od strane ovog ministarstva iz budžeta kulturne baštine u ukupnom iznosu od 615.000.000 €, koja su uplaćivana na godišnjem nivou. Shodno ovim aktivnostima, u septembru 2021. godine je upisana prva generacija konzervatora i restauratora, čime je otpočeo proces obezbjeđivanja ovog defisicitarnog kadra za budućnost u razvoju konzervatorske, muzejske, bibliotečke i arhivske djelatnosti. Takođe, stvoreni su uslovi za unaprjeđenje stanja i zaštite svih vrsta kulturnih dobara Crne Gore i obezbijedeno školovanje

¹ Zaključak Vlade Crne Gore br. 07-4447 od 27.09.2018. godine

² Zaključak Vlade Crne Gore br. 07-365 od 30.06.2020. godine

budućih konzervatora, kako bi se unaprijedio kadrovski kapacitet u oblasti konzervatorske struke. Ovaj kadar je svojevremeno školovan na nekadašnjem Kulturološkom fakultetu Univerziteta CG koji je radio na Cetinju u periodu od 1982. do 1988. godine.

Shodno članu 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara i Programu rada Vlade Crne Gore, Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara donosi se na godišnjem nivou, u kontinuitetu od 2012. godine. Primjera radi, u periodu od 2020. zaključno sa 2024. godinom, ukupna ulaganja u projekte na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara prikazana su u grafikonu u nastavku.

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara 2020–2024. godine

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2020. godinu sufinansirano je 87 programa i projekata, koji su ispunili konkursom propisane kriterijume i opredijeljen iznos od 1.142.114,50 €.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2021. godinu sufinansiralo je 27 programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturne baštine Crne Gore, a koji su ispunili konkursom propisane kriterijume i opredijeljen iznos od 340.550,00 €. Zbog kasnijeg utvrđivanja Zakona o Budžetu za 2021. godinu i reorganizacije državne uprave, tj. organa nadležnog za poslove kulture, realizacija ovih projekata se odvijala u periodu 2022. i 2023. godine.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2022. godinu sufinansiralo je 17 programa i projekata, koji su ispunili konkursom propisane kriterijume, za čiju realizaciju je opredijeljen iznos od 230.400,00 €.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2023. godinu obuhvaćena je realizacija 45 programa i projekata i opredijeljen iznos od 704.400,00 €. Ministarstvo kulture i medija je potpisalo ugovore sa realizatorima za 43 od ukupno 45 projekata uplatilo ugovorena sredstva.

Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2024. godinu koji je donijela Vlada Crne Gore na sjednici od 19.09.2024. godine³ obuhvaćeno je 57 projekata, u ukupno iznosu od 878.000,00 € i to za sljedeće oblasti: arheološka i konzervatorska istraživanja: 16 projekata; izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera: 31 projekat; popularizacija i prezentacija kulturne baštine: 10 projekata.

Shodno odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara Ministarstvo kulture i medija je dana 03.10.2024. godine objavilo Konkurs za dodjelu sredstava za projekte iz Programa zaštite u 2024. godini. Nakon što je završen rok za dostavljanje prijave, shodno odredbama istog zakona obrazovana je Komisija za raspodjelu sredstava za projekte Programa zaštite za 2024.

³ Zaključci broj 10-082/24-5070/2 od 19.09.2024.godine

godinu⁴. Na Konkurs je podnijeto 69 prijava, od kojih je podržano 52 projekta iz Programa, koji su ispunili propisane uslove, u ukupnom iznosu od 798.000,00 €⁵. Za 4 projekta nije bilo prijava, a jedan je diskvalifikovan.

Ministarstvo kulture i medija je u roku od 7 dana od dana donošenja ove odluke sa podnosiocima prijava koji su ispunili uslove zaključilo ugovore za 52 projekta i uplatilo ugovorena sredstva. Zbog kompleksnosti brojnih projekata realizacija pojedinih projekata će se okončati do kraja 2025. godine, kako je i propisano ugovorenim obavezama, dok su pojedini projekti realizovani. Sastavni dio ovogodišnjeg Programa zaštite biće Izvještaj o stepenu realizacije projekata i programa iz Programa zaštite za 2024. godinu.

Kako je odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara propisano da Program zaštite donosi Vlada, na predlog Ministarstva, na period od jedne godine, a da Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži uslove za dodjelu sredstava, objavljuje se na internet stranici Ministarstva, kao i da raspodjelu sredstava vrši komisija koju obrazuje Ministarstvo i ove godine je pripremljen Prijedlog Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara Crne Gore u 2025. godini, sa Izvještajem o realizaciji Programa zaštite za 2024. godinu.

Nakon razmatranja i donošenja od strane Vlade Ministarstvo će raspisati Konkurs za dodjelu sredstava koji sadrži projekte, uslove i kriterijume, te obrazovati Komisiju za raspodjelu sredstava, koja će izvršiti vrednovanje dostavljenih prijava, a nakon donešene odluke, potpisati ugovore sa realizatorima.

III. OPERATIVNI CILJEVI I PRATEĆI INDIKATORI UČINKA

Imajući u vidu raznolikost kulturne baštine, strateški cilj Programa zaštite je sveobuhvatni i ravnomjerni tretman kulturne baštine Crne Gore, kroz tri operativna cilja, odnosno mjere i to:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja;
2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera;
3. prezentacija i popularizacija kulturne baštine.

Realizacijom projekata u okviru navedenih oblasti, tj. sprovođenjem Programa zaštite obezbjeđuje se ravnomjeran odnos u zaštiti i očuvanju kulturne baštine Crne Gore u kontinuitetu. Programom zaštite predviđene su aktivnosti koje umnogome doprinose adekvatnoj zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, njihovoj promociji i prezentaciji. Stepem realizacije projekata u okviru navedenih oblasti predstavlja osnovni prateći indikator učinka, koji na godišnjem nivou prati broj realizovanih projekata, broj kulturnih dobara čije je stanje unaprijeđeno, kao i vidljivost projekata i medijsku pokrivenost.

IV. KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA

Programom zaštite za 2025. godinu planirano je **65 projekata** i to za sljedeće oblasti:

1. arheološka i konzervatorska istraživanja: **14 projekata**;

⁴ Rješenje broj 13-082/24-2259/7 od 01.11.2024. godine

⁵ Odluka o raspodjeli sredstava za sufinansiranje projekata iz Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2024. godinu broj:13-082/24-2259/8 od 13.12.2024.

2. izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera: **38 projekata**;
3. popularizacija i prezentacija kulturne baštine: **13 projekata**.

Ukupan iznos opredijeljenih sredstava: **929.000,00 €**.

1. Arheološka i konzervatorska istraživanja

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćeno je **14 projekata** u okviru kojih će se vršiti arheološka i konzervatorska istraživanja, u planiranom iznosu od **165.000,00 €**.

1.1. Naziv aktivnosti: Arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu "Podgajnice", Zaton – II faza - Opština Bijelo Polje

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac⁶

Opredijeljena sredstva: 10.000,00 €

Obrazloženje: Arheološka istraživanja sprovedena tokom 2023. i 2024. godine potvrdila su da se na tom lokalitetu nalaze ostaci jednobrodne crkve sa pripratom na zapadnoj i polukružnom apsidom na istočnoj strani. Definisane su i pozicije glavnog ulaza kao i bočnog u priprati. Istraženo je i grobno mjesto u južnom dijelu priprate, a na zapadnoj strani ispred same priprate otkriveni su segmenti zidova većeg objekta. Pronađeni materijal ukazuje da je u pitanju kasnoantička vila rustika, te bi ovogodišnja kampanja bila usmjerena na istraživanjima čiji rezultati bi potvrdili pretpostavke.

1.2. Naziv aktivnosti: Nastavak sistematskih arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na antičkom utvrđenju Gradac u Budimlju - Opština Berane

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 9.000,00 €

Obrazloženje: Gradac predstavlja višeslojno gradinsko naselje na prostoru Polimlja. Usljed nedostatka pisanih izvora o ovom dijelu Balkana, arheološka istraživanja i predmeti pronađeni prilikom istraživanja predstavljaju materijalni dokaz o životu i istorijskim kontekstu Polimlja. Cilj istraživanja je da se dodatno istraže postojeći arhitektonski ostaci bedema i objekata podignutih unutar utvrđenja. U okviru predhodne faze projekta sprovedena su sistematska arheološka istraživanja na prostoru između dva bedema, i rezultati su pozitivni, sa velikim brojem nalaza što predstavlja važno polazište/osnovu za nastavak sistematskih arheoloških istraživanja na lokalitetu.

1.3. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi sa prezentacijom lokaliteta Mljace u Matagužima - Opština Zeta

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00 €

⁶ Držalac kulturnog dobra je pravno ili fizičko lice koje posjeduje kulturno dobro, a nije njegov vlasnik;

Obrazloženje: Na sjevernoj obali Skadarskog jezera, u ataru sela Mataguži, nalazi se jedan od najznačajnijih arheoloških lokaliteta ovog područja, ukupne površine oko 10.000 m². Lokalitet obuhvata zone Crkvine, Čurića i Kremenjača, koje su upisane kao zaštićeno kulturno dobro. Riječ je o urbanoj aglomeraciji iz helenističkog perioda sa bogatim kulturno-istorijskim slojevima. Na lokalitetu Mjace, još tokom osamdesetih godina prošlog vijeka, konstatovani su ostaci utvrđenog ilirsko-helenističkog naselja. Istražen je jugozapadni dio objekta sa sedam megalitskih kamenih blokova in situ, sa očuvanim temeljima i precizno obrađenim spojnicama. Tokom kampanja 2017–2024. godine, istraženi su preostali dijelovi fortifikacije: temelji kule, segmenti bedema i ulazna kapija, što je omogućilo sagledavanje šire prostorne organizacije ovog kompleksa. Na širem prostoru lokaliteta evidentiran je veliki broj arheoloških nalaza: fragmenti rimske i helenističke keramike, amfore, zdjele, ribarski tegovi, novac, građevinski materijal (opeke, imbreksi i sl.), koji ukazuju na snažnu ilirsko-helenističko-rimsku prisutnost, sa velikim sličnostima sa poznatim nalazištima kao što je Gostilj. U narednoj fazi planirana su sistematska istraživanja preostalih zona bedema, kao i dokumentovanje i konzervacija peći za pečenje keramike koje su prethodno registrovane. Fokus će biti na arhitektonskoj analizi, stratigrafiji i preciznoj prostornoj dokumentaciji. Poseban segment projekta odnosi se na prezentaciju lokaliteta kroz upotrebu savremenih tehnologija. Predviđena je izrada 3D modela arheoloških struktura i pokretnih nalaza, čime će se omogućiti virtuelna rekonstrukcija naselja. Na terenu će biti postavljeni informativni paneli sa QR/bar kodovima koji će posjetiocima omogućiti direktan pristup digitalnom sadržaju: modelima, fotografijama, opisima i stručnim interpretacijama.

1.4. Naziv aktivnosti: Sondažno arheološko istraživanje lokaliteta Vidov Vrh - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 8.000,00€

Obrazloženje: Lokalitet Vidov Vrh, je gradina, specifičan vid naselja na uzvišenjima koja su se koristila od kraja neolita do srednjeg vijeka kao refugijum. Cilj ovog istraživanja je početak utvrđivanja vertikalne i horizontalne stratigrafije, apsolutne i realativne hronologije, obima karaktera i trajanja naselja na gradini. Na lokalitetu Vidov Vrh, za sada dominira sloj iz mlađeg gvozdenog doba, vrijeme diferenciranih ilirskih plemena sa uplivom helenističke kulture. Radi se o periodu nedovoljno poznatog načina i forme organizovanja „ilirске države“ koja je obuhvatala i teritoriju Boke. Kroz ovogodišnju kampanju započela bi naučna identifikacija navedenog lokaliteta.

1.5. Naziv aktivnosti: Sondažno arheološko istraživanje lokaliteta Velika pećina - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 1.000,00€

Obrazloženje: Cilj ovog istraživanja je otkrivanje tragova ljudskog postojanja u pećini, koja je većeg obima, prostrana i sa izuzetno niskim procentom vlage. Potrebno je uraditi sondažno arheološko istraživanje kao početnu fazu za pripremu daljih stručnih i naučnih istraživanja.

Nakon arheoloških istraživanja kroz drugu fazu, sproveda bi se geološka istraživanja, zatim biološka, kako bi se ovaj lokalitet u punom kapacitetu uvrstio u kulturno-turističku ponudu grada.

1.6. Naziv aktivnosti: Istraživanja na lokalitetu Carine - Risan

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 7.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja kampanja podrazumijeva geofizička ispitivanja na više lokacija na u okviru Carina, neinvazivnim metodama. Cilj je da se uz primjenu savremenih metoda na nekoliko lokacija koje do sada na ovaj način nijesu tretirane utvrdi postojanje arhitektonskih ostataka i njihov položaj ispod zemlje, kako bi se u narednom periodu utvrdio plan i dinamika aktivnosti za dalja arheološka iskopavanja. Kampanja se realizuje u saradnji sa stručnjacima Waršavskog univerziteta.

1.7. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja lokaliteta Brskovo i zaštitni konzervatorski radovi - Opština Mojkovac

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Lokalitet Brskovo je jedan od najznačajnijih srednjovjekovnih lokaliteta u Crnoj Gori. Kroz višegodišnja istraživanja na ovom lokalitetu je otkriven veliki broj nepokretnih struktura, kao i drugih nalaza koji ukazuju na istorijski kontekst ovog, nekada važnog rudarskog grada. Otkriveni pokretni nalazi su raznorodni od antropoloških artefakata do fragmenata fresko slikarstva. S obzirom na rasprostranjenost i znatnu površinu koju „pokriva“ ovaj lokalitet, potrebno je nastaviti arheološka istraživanja, na više lokacija, jer su sve partije povezane i imaju zajednički kontekst. Ovogodišnja kampanja obuhvatila bi i zaštitne konzervatorske radovi na dijelu zapadne kule i nastavak arheoloških istraživanja zbog svih pokazatelja koji upućuju na postojanje „novih“ objekata. Cilj ovih istraživanja je definisanje i dobijanje što većeg broja podataka za ovaj srednjovjekovni rudarski „grad“ na tlu Crne Gore, koji će se koristiti i u naučne svrhe.

1.8. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja praistorijskog nalazišta Vrbička pećina - Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Sistematska arheološka istraživanja na lokalitetu Vrbička pećina traju od 2012. godine. Koncipirana su u okviru nekoliko međunarodnih projekata u kojima su osim naših bili uključeni i stručnjaci iz više zemalja svijeta. Sa prošlogodišnjom kampanjom završena su istraživanja u okviru projekta „Kasnookcidentni i ranoholocenski lovci sakupljači u sjeverozapadnoj Crnoj Gori“. Zbog sličnosti u istraživačkim ciljevima, periodu naseljavanja i materijalnoj kulturi ovaj projekat se nastavlja i u ovoj godini i spaja sa međunarodnim projektom „*On the move: prehistoric societies and their connection*“ u okviru kojeg će se pored dosadašnjih ciljeva uključiti ispitivanje mobilnosti praistorijskih zajednica i uvezati sa praistorijskim lokalitetima u okruženju.

1.9. Naziv aktivnosti: Sistematska arheološka istraživanja lokaliteta Crvena Stijena - Petrovići

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Ova faza podrazumijeva nastavak višegodišnjih istraživanja ovog najznačajnijeg paleolitskog arheološkog lokaliteta koja se sprovode u saradnji sa Univerzitetom Minnesota iz Amerike. Vršice se istraživanja 18-og anropološkog sloja gdje se očekuje veliki broj nalaza, kojima će se najvjerovatnije bliže definisati upotreba neandertalskih vatrišta, kao i stručna obrada otkrivenih artefakata i prezentaciju dosadašnjih istraživanja kroz održavanje konferencije. Ovaj jedinstveni lokalitet privlači pažnju najeminentnijih svjetskih stručnjaka, koji svake godine učestvuju i istraživanjima.

1.10. Naziv aktivnosti: Arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu Medun – IV faza

Realizator: vlasnik /držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Dosadašnja istraživanja i otkriveni nalazi na lokalitetu Medun potvrđuju važnost ovog kulturnog dobra. Ova faza istraživanja usmjerena je na donjem platou Gornjeg grada i zaštitne konzervatorske radove. Očekivani podaci bi doprinijeli bližem utvrđivanju položaja ilirskih bedema i definisali bi srednjovjekovnu fazu. Svi do sada dobijeni podaci su važna platforma za izradu konzervatorskog projekta, kojim bi se mogla odrediti i buduća namjena ovog izuzetno atraktivnog i važnog lokaliteta.

1.11. Naziv aktivnosti: Nastavak arheoloških istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na lokalitetu Duklja – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Obrazloženje: Arheološki lokalitet Duklja, jedan je od najreprezentativnijih u Crnoj Gori. Otkrića u posljednje dvije godine upućuju na obavezu daljih istraživanja, posebno na njoj zapadnoj nekropoli. Tokom posljednjih istraživanja, otkrivena je grobnica sa cjelovitim grobnim priložima, među kojima su i fragmenti dietrete, za koju se smatra da je jedna od pet najvrjednijih do sad pronađenih u Evropi. Na njoj je predstava borbe gladijatora sa zvjerima, a osim nje otkriven je i zlatni nakit, što upućuje da je u grobnici sahranjena ženska osoba koja je pripadala višem staležu. Dosadašnja otkrića na zapadnoj nekropoli datuju se za drugu polovinu četvrtog vijeka. Plan ove kampanje je nastavak na području Košturnica na zapadnoj strani - nekropole (antičkog grada), kroz primjenu savremenih metoda istraživanja i sprovođenja zaštitnih konzervatorskih mjera.

1.12. Naziv aktivnosti: Sistematska arheološka istraživanja i zaštitni konzervatorski radovi na antičkom lokalitetu Municipijum S – Opština Pljevlja

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00€

Opis aktivnosti: Na arheološkom lokalitetu Municipijum S u Kominima, od sredine sedamdesetih godina vršena su istraživanja, tokom kojih su ustanovljene dvije nekropole sa oko 700 grobnih nalaza, koji potiču iz antičkog perioda od I do kraja IV vijeka, kao i brojne kamene urne, nadgrobni spomenici/stele, koje odlikuju izuzetno i jedinstveno klesarsko i majstorsko umijeće tog vremena, dok natpisi na stelama, floralni i figuralni prikazi božanstava i ljudskih likova, daju im posebnu važnost zbog kojih predstavljaju neponovljiva remek djela. Međutim, o urbanom životu grada, poznatog u nauci pod imenom Municipium S ne može se ništa pouzdano reći dok se ne otkriju njegove građevine, od kojih se pojedine naziru, poput ostataka masivnih bedema. Više otkrivenih nadgrobničkih spomenika potvrđuju da je riječ o dosta velikom i značajnom gradskom naselju. Među njima posebnu pažnju privlače nadgrobne stele – ploče sa natpisima i prikazima figura pokojnika, ponekad i bračnih parova. Ovogodišnja podrška, odnosi se na nastavak ranijih istraživanja, čiji će rezultati biti dopuna dosadašnjih saznanja o ovom jedinstvenom lokalitetu.

1.13. Naziv aktivnosti: Nedestruktivne metode istraživanja kroz, *Medium precision snimanje*, stanja i oštećenja Bedema Starog grada Ulcinja

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Opis aktivnosti: U jednom dijelu bedema u proteklom periodu došlo je do obrušavanja pojedinih partija zida kule, a do sada nijesu utvrđeni razlozi. S obzirom na to da do sada nijesu vršena detaljna istraživanja (prvenstveno geološka), neophodna su istraživanja sa više aspekata, od geoloških, geofizičkih do konzervatorskih. Kroz smjernice nadležne Uprave, neophodno je izraditi detaljnu analizu postojećeg stanja i predlog preventivnih mjera u cilju smanjenja rizika od daljih oštećenja bedema.

1.14. Naziv aktivnosti: Nastavak sistematskih arheoloških istraživanja na kasnoantičkom utvrđenju Gradac u Tucanju - Opština Petnjica

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Opis aktivnosti: Radi se o prirodnom refugijumu, stijeni koja dominira blagim kosama sela Tucanje. Istražujući ovu lokaciju utvrđeno je da na njoj postoje dva odbrambena bedema. Na istočnoj strani jednog bedema vidi se pravougaona kula od koje se pruža zid koji se završava na zapadnoj strani, dok ispod njega u vidu rasutog kamenja, širine 5-6 visine 1 m, postoji drugi bedem. Otkriveni fragmenati antičke keramike ukazuju da je prvo utvrđenje podignuto početkom ili polovinom III vijeka naše ere u rimskom periodu, a da je drugi bedem podignut u VI vijeku. Ovogodišnja podrška odnosi se na nastavak istraživanja, čiji rezultati mogu dati nove podatke o ovoj lokaciji i njenom značaju za ovo područje.

2. Izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćen je **38 projekata**, koji se odnose na izradu konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera, za koje je planiran iznos od **655.000,00 €**.

2.1. Naziv aktivnosti: Stari grad Bar, Objekat 112, ulazna kula sa crkvom (izrada konzervatorskog projekta i I faza sanacionih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 45.00000€

Obrazloženje: Objekat 112 je najstariji očuvani graditeljski segment u Starom gradu. Sastoji se od ranovizantijske potkovičaste kule iz 9. vijeka, 112 A, istražene 1954. godine i druge, jugozapadne potkovičaste kule istražene 2005. godine. Ove odbrambene kule, koje čuvaju ulaz grada su svjedočanstvo Porfirogenitovih pominjanja Bara (Antibereos). Osim kula, očuvan je presvedeni krstasti svod ulazne kapije, koji je rađen izuzetnom tehnikom gradnje, a na kojem su evidentne pukotine, nestabilnost pojedinih partija, te se stvaraju rupturi koje mogu dovesti do obrušavanja. Krajem XIII ili početkom XIV vijeka sagrađena je ili obnovljena crkva na spratu kapije. Danas, na spratnom dijelu kapije prepoznaju se tragovi porušene crkvice, sačuvane do visine bočnih lukova, dva podužna zida upravna na osu kapije. Današnje stanje ostataka "crvene crkve", po boji kamena od koje je rađena, je alarmantno, jer su njena oba zida, nagnuta prema glavnoj ulici i sklona urušavanju. To stanje zahtijeva preduzimanje hitnih mjera izradom projekta sanacije ove crkve koja mora da se stavi pod krov, jer bi osim očuvanja dobili još jedan objekat koji je iz srednjeg vijeka, i koji se sa sigurnošću zna kako je izgledao.

2.2. Naziv aktivnosti: Stari grad Bar - Objekat 160, vojna zgrada (15-19. vijek) - sanacioni radovi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Objekat 160 nalazi se u citadeli grada, u njenom sjeverozapadnom uglu. Sastoji se od prizemlja i dvije etaže. Ovo je jedna od rijetkih srednjovjekovnih kuća koja je očuvana do visine krova, sa rađenim konzervatorsko-restauratorskim radovima 1982-84. Njenom adaptacijom, nastavio bi se kontinuitet unaprijeđenja stanja objekata u Starom gradu, koji zahtijevaju hitnu sanaciju. U ovoj fazi potrebno je sanirati entrijer, (međuspratnu drvenu konstrukciju, drvene stepenice), krov i završiti izolacione radove.

2.3. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta sanacije i prezentacije arheološkog lokaliteta Samograd – Opština Bijelo Polje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.00000€

Obrazloženje: Samograd je zbog položaja bio strateški važan punkt u dolini Lima duž kojeg su se odvijale važne komunikacije u antičkom periodu i srednjem vijeku. Upoređivanjem stratigrafskih slojeva u do sada istraženim sondama kao i analizom ostataka fortifikacione i sakralne arhitekture, mogu se izdvojiti četiri horizonta življenja na ovom lokalitetu, prelazni period ili gvozdeno doba, period nastanka utvrđenja (sredina II vijeka n.e.) do vremena njegovog uništenja (sredina III vijeka n.e.), period obnove utvrđenja u IV vijeku do napuštanja utvrđenja sredinom V vijeka i period obnove i ponovnog korišćenja utvrđenja u VI vijeku. Duhovni život na ovom mjestu počeo je da se razvija u periodu IV vijeka, a sa određenim prekidima trajao je do sredine XV vijeka. Bio je duhovni, kulturni i ekonomski centar ovog kraja, a zbog svoje specifične strukture nazivan je još i sedmokliki grad ili kamen-grad. Uporedo sa

arheološkim istraživanjima na ovom lokalitetu vršena je i preventivna konzervacija arhitektonskih ostataka bazilike „intra muros“, međutim posljednjih godina ista je pretrpela izvjesne dogradnje i u okviru iste je postavljeni elementi koji svojom materijalizacijom i vizurom umanjuju vrijednosti lokaliteta. U cilju unaprijeđenja stanja ovog kulturnog dobra potrebno je sprovesti: uklanjanje svih intervencija koje su za posljedicu imale umanjeње kulturnih vrijednosti i integriteta dobra, izrada konzervatorskog projekta sanacije svih labilnih partija, otkrivenih tokom arheoloških istraživanja; sprovođenje konzervatorskih mjera po izrađenom konzervatorskom projektu i prezentacija arheološkog lokaliteta.

2.4. Naziv aktivnosti: Crkva Svete Marije - Srednjovjekovni grad Svač, Ulcinj (Izrada konzervatorskog projekta sanacije i sprovođenje hitih sanacionih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Crkva je izgrađena na podgrađu starog grada Svača – Šasa. Njena gradnja se vezuje za 14 vijek. Zidana je tesanim kamenom u obliku jednobrodne građevine, u gotskom stilu u osnovi dimenzija 16mx7m, na čijoj je istočnoj strani prostrana, apsida. Danas je u ruševnom stanju, zbog čega je neophodno preduzeti hitne konzervatorske mjere.

2.5. Naziv aktivnosti: Crkva Sv. Trojice – Vukovici - Opština Zeta – (Izrada konzervatorskog projekta i I faza konzervatorskih mjera)

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Crkva Sv. Trojice koja se nalazi u Zeti, u selu Vukovcima, sazidana je na temeljima stare crkve iz 1336. godine, o čemu postoji i zapis na ikonostasu. Crkva je porušena 1690. godine, a zatim obnovljena 1792. godine, nakon čega je ponovo srušena. Današnji izgled crkva je dobila posljednjom obnovom u periodu od 1909-1922. godine. Crkva po tipologiji pripada većim jednobrodnim zasvođenim građevinama sa polukružnom apsidom. Unutrašnjost crkve je bogato ukrašena ikonama na ikonostasu i okolnim zidovima. Na ovom sakralnom objektu, zbog oštećenja na krovnom pokrivaču, došlo je do prodora vlage i direktnog uticaja atmosferskih voda. U ovoj fazi neophodno je izraditi konzervatorski projekat, kojim će biti predviđene sve naredne faze konzervatorskih radova i započeti prvu fazu radova.

2.6. Naziv aktivnosti: Sanacija krovnog pokrivača i drenaža prostora oko manastirske crkve Sv. Trojice u Pljevljima - nastavak aktivnosti

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: vlasnik/držalac

Opredijeljena sredstva: 50.000,00€

Obrazloženje: Jedan od značajnijih manastira na sjeveru Crne Gore je manastir sveta Trojica u Pljevljima. Uslijed amosferskih uticaja manastir ima velike probleme koji su vidljivi u svim zonama enterijera. Posebno je izložena područje u prvoj kontakt zoni manastirske crkve, koje je ugroženo djelovanjem podzemnih voda, zatim zadržavanjem atmosferskih padavina, pa je u posljednjim godinama u unutrašnjosti crkve vidan agresivniji prodor kapilarne vlage. Osim uticaja kapilarne vlage, uslijed lošeg stanja krovnog pokrivača vidljiva su i oštećenja nastala uslijed direktnog prodora vode u enterijer. U ovoj godini neophodno je nastaviti sa

spровоđenjem konzervatorskih mjera i rješavanjem drenažnog sistema, kako bi se evidentirani problemi dugoročno sanirali.

2.7. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na živopisu Manastira Morača-Opština Kolašin

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 30.000,00€

Obrazloženje: Manastir Morača, sa istorijom dugom preko sedam vijekova predstavlja jedan od najreprezentativnijih kulturnih dobara ne samo opštine Kolašin već i Crne Gore. Unutrašnjost ovog sakralnog objekta krasi freske koje predstavljaju remek djela srednjevjekovnog fresko slikarstva, među kojima je i jedinstveno umjetničko ostvarenje freska proroka Ilije koji hrani gavrana. Uvidom u stanje enterijera konstatovan je negativan uticaj vlage, na freskama, ikonostasu, ikonama i mobilijaru. U cilju sprječavanja daljih oštećenja kroz ovogodišnju podršku neophodno je sprovesti konzervatorske mjere najugroženijih partija definisanih konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost od strane nadležne Uprave.

2.8. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na zvoniku crkve Rođenja presvete Bogorodice, Cetinjskog Manastira - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Crkva Rođenja presvete Bogorodice, predstavlja integralni segment Cetinjskog manastira. Evidentna oštećenja pojedinih partija zvonika crkve, posebno donjih, prouzrokovala su njegovu nestabilnost i prodor vlage u enterijer. Došlo je do slabljenja vezivnog tkiva materijala na spojevima, koji mogu dovesti do direktnog prodora vode i vlage u ovaj segment građevine. Takođe je potrebno sanirati i dio krovnog pokrivača, koji je u direktnoj vezi i spojevima sa oštećenjima kako bi se problem vlage u potpunosti sanirao. U ovoj fazi će se u skladu sa konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost nadležne Uprave, sprovesti predviđene konzervatorske mjere.

2.9. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje I faze konzervatorskih mjera na Preobraženskoj crkvi, Ivanova korita - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Preobraženska crkva na Ivanovim koritima je manja seoska crkva, izdužene apside. Njena gradnja se vezuje za prvu polovinu XVIII vijeka, vladiku Sava i Vasilija Petrovića, u kojoj su, kao i kasnije Petar I, boravili tokom ljetnjih mjeseci. Današnji izgled datira od njene obnove koja je bila u drugoj polovini XIX. vijeka. Kako je objekat u lošem stanju u ovoj godini potrebno je izraditi konzervatorski projekat za sanaciju kompletnog objekta i nakon dobijanja svih saglasnosti započeti I fazu sanacije.

2.10. Naziv aktivnosti: Izrada projekta zaštite i prezentacije Rimske vile sa podnim mozaikom, lokalitet Mirište u Petrovcu – Opština Budva

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.0000€

Obrazloženje: Dosadašnja istraživanja ukazuju da je na ovom mjestu rimska vila počela da se gradi početkom II vijeka, o čemu svjedoče do sada otkriveni ostaci mozaika i pokretni arhološki material. Otkriveni ostaci rimske vile sagrađeni su na šest različitih visinskih nivoa projektovanih u različitim vremenskim fazama. Centralna prostorija sa podnim mozaikom je početkom 60-ih godina prošlog vijeka konzervirana, prezentovana i adekvatno zaštićena. Tokom vremena došlo je do oštećenja same konstrukcije, a na mozaiku su evidentna oštećenja. U periodu nakon toga otkriveni su novi ostaci podnih mozaika, koji su danas nezaštićeni i neadekvatno prezentovani. Kako kroz prošlogodišnji Program zaštite nije bilo prijava za ovaj projekat, cijeneći značaj unaprjeđenja postojećeg stanja i prezentacije ove jedinstvene lokacije sa mozaicima, uvršten je i ove godine.

2.11. Naziv aktivnosti: Faza konzervatorskih mjera na Crkvi porođenja blažene djevice Marije iz XVIII vijeka – Prčanj – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Kompleksnost konzervatorskih mjera koje se baziraju na sprovedenim istraživanjima ovog monumentalnog zdanja koje svojim izgledom i arhitektonskim karakteristikama dominira u prostoru i čini ga prepoznatljivim, zahtijeva kontinuitet. Ovogodišnja podrška usmjerena je na aktivnosti koje su precizirane konzervatorskim projektom, a čija realizacija doprinosi unaprjeđenju postojećeg stanja, koje je u stanju potrebe za preduzimanjem urgentnih mjera zaštite.

2.12. Naziv aktivnosti: Realizacija projekata rekonstrukcije crkve Sv. Franje (Stari grad Kotor) za potrebe smještaja bibliotečke građe Kotorske biskupije – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Crkva Sv. Franje napuštena od početka XIX. vijeka do 2008. bila je u potpuno ruševnom stanju. Sa ciljem unaprjeđenja njenog stanja i stavljanja u funkciju do sada su sprovedena konzervatorska i arheološka istraživanja, izrađena projektna dokumentacija, a radovi na sanaciji su u završnoj fazi. Takođe, Kotorska biskupija posjeduje vrijedan fond od oko 3.0000 starih i rijetkih knjiga, koje datiraju od početka pojave štampe pa do današnjih dana, a cilj je da se prezentuju upravo u ovom sakralnom objektu, što podrazumijeva stvaranje optimalnih uslova za njihovo čuvanje i prezentovanje. Ova podrška bila bi usmjerena za završetak radova za sljedeću fazu koja podrazumijeva: drvene police za knjige, konzervatorsko-restauratorske radove na malternim reljefima, natpisnim pločama, ostacima zidnih slika, kamenom raspeću i sl. Nakon završenih radova na rekonstrukciji objekta i prostora za potrebe biblioteke, opremanja namještajem, sljedeća faza ovog projekta je prenošenje knjižnog fonda iz trenutnog skladišta, konzervacija, njihova katalogizacija i smještaj u saniran i opremljen prostor namijenjen za biblioteku.

2.13. Naziv aktivnosti: Nastavak sanacionih radova na objektu Spomen kuća vojvode Gavra Vukovića – Opština Berane

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Kuća vojvode Gavra Vukovića sagrađena je u periodu 1890. i 1900. godine, a sada se vodi kao posebna jedinica JU Centra za kulturu Berane. U njoj se svake godine u julu organizuje početak Ljetnje diplomatske škole, te predstavlja mjesto je kulturnih i diplomatskih dešavanja. Objekat ima i arhitektonsku vrijednost jer je prepoznat kao jedini primjer secesije na sjeveru Crne Gore. Ovogodišnja podrška usmjerena je na završnu fazu sanacionih radova koji se odnose na fasdu, balkonske grede i oštećene partije granitnih ploča.

2.14. Naziv aktivnosti: Završna faza sprovođenja konzervatorskih mjera na crkvi Svetog Đorđa – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja faza, obuhvatiće nastavak sprovođenja konzervatorskih mjera u skladu sa konzervatorskim projektom. Nakon realizacije ove faze biće završeni svi projektom planirani konzervatorski radovi, čime će stanje ovog sakralnog objekta biti unaprijeđeno.

2.15. Naziv aktivnosti: Žabljak Crnojevića – sprovođenje mjera zaštite bedema i unutrašnjim objektima - Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Dosada su vršena istraživanja na platoima IV i V u zapadnoj polovini utvrđenja. Na platou IV koji obuhvata površinu oko 220 m² otkriveno je više arhitektonskih faza, od savremenog doba, preko Osmanskog perioda do srednjeg vijeka. Pronađena je bedemska šetnica, pod izrađen od opeke površine oko 25 m², kaldrma, kuhinja, peć, odvodni kanal, prvobitni srednjovjekovni bedem pronađen na 5 m dubine. Na platou V pronađena je kaldrma dimenzija 70 m². Otkriven je i zid, dim 4,30 x 0,90 x 2,20 m, a najstariju fazu u ovoj sondi predstavlja zid II, pronađen na dubini od 3,20 m, dim 3,41 x 0,94 x 1,15 m.

Ovogodišnja faza bazirala bi se na konzervatorskom tretiranju svih partija zidova bedema, spoljnih i unutrašnjih (uklanjanje vegetacije, konsolidacija labilnih partija zidova i druge neophodne mjere), kao i konzervatorsko/restauratorskim radovima na dva objekta koja se nalaze unutar bedema.

2.16. Naziv aktivnosti: Nastavak konzervatorskog tretmana Moscatellijevih orgulja iz BDM crkve Pomoćnice Kršćana na Mulu – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: U ovoj godini nastavljena je podrška na složenom konzervatorskom tretmanu ovog specifičnog i kompleksnog instrumenta, sa ciljem da se zaštiti od daljeg oštećenja i stavi u

funkciju. Barokne orgulje iz crkve Pomoćnice Kršćana na Mulu u Boki Kotorskoj, izradio je Domenico Moscatelli 1784. godine u Zadru, poznat kao majstor za izradu orgulja. Ovaj jedinstveni muzički instrument predstavlja važan segment ovog sakralnog objekta, te je njegovo stavljanje u funkciju od posebnog značaja. Imajući u vidu složenost instrumenta, konzervatorski proces uz primjenu specifičnih konzervatorskih tehnika, metoda i materijala, zahtijeva uključivanje i inostranih eksperata i radionica sa iskustvom u obnovi ove vrste instrumenata.

2.17. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta za Kučansku džamiju u Rožajama i faza I konzervatorskih mjera – Opština Rožaje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Izgradnja džamije vezuje se za 1779. godinu. Iako je više puta obnavljana, njen autentični izgled je sačuvan do danas. Džamija je specifična po strmom i visokom krovu jake konstrukcije, sa visokim minaretom izrađenim od drveta. Karakterističnost ovog sakralnog objekta je zapravo materijal od kojeg je sagrađena, koji je uglavnom prirodnog porijekla (drvo) pa dosta loše podnosi štetne uticaje iz atmosfere. Trenutno su na džamiji vidni znakovi oštećenja koji su nastali pod uticajem različitih atmosferskih djelovanja. Upravo zbog te karakteristike je važno na vrijeme pristupiti sprovođenju konzervatorskih mjera jer propadanje prirodnih materijala, naročito drveta, može imati trajna oštećenja. Na džamiji su najugroženiji dijelovi nosećih drvenih greda, potpornih horizontalnih drvenih nosača, koji dodatno bivaju ugroženi zbog prodora vlage uslijed oštećenja na krovnom pokrivaču, pa je potrebno izraditi konzervatorski projekat, kako bi se moglo pristupiti sprovođenju konzervatorskih mjera i preduprijeti dalje propadanje objekta i sačuvati izvorni oblik drvene konstrukcije, fasade i krova.

2.18. Naziv aktivnosti: Sanacioni radovi na Adžijinom mostu - Opština Danilovgrad

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: Adžijin most istoriski objekat čija se gradnja vezuje sa otomanski period, osim arhitektonskih vrijednosti svjedoči i o istorijskom kontekstu toga kraja i ulozi ovog mosta u staroj trasi karavanskog puta koji je vodio od Skadra preko Duklje do Nikšića. Ovogodišnja podrška odnosila bi se na nastavak sanacionih radova, a skladu sa konzervatorskim projektom, čija izrada je sufinansirana kroz prošlogodišnji Program zaštite. Imajući u vidu da su u I fazi izvršena konzervatorska istraživanja, utvrđeno stanje, urađen konzervatorski projekat i preduzete sve mjere oko pripremnih radnji u II fazi, planirano je sprovođenje konzervatorskih mjera u skladu sa projektom. Na ovaj način uz kontinuitet podrške, u potpunosti će se unaprijediti loše stanje ovog starog kamenog mosta.

2.19. Naziv projekta: Nastavak radova u enterijeru objekta JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Zgrada današnje umjetničke škole za muziku i balet "Vasa Pavić" izgrađena 1941. po projektu podgoričkog arhitekta Periša Vukotića. To je spratna građevina, koja je zakonom zaštićena kao arhitektura XX vijeka. U cilju unaprijeđenja stanja i adekvatne funkcije koju ima kao obrazovna ustanova, preduzete su mjere na sanaciji objekta. Ovogodišnja podrška usmjerena je na nastavak radova koji se odnose na sanaciju, podnih površina objekta.

2.20. Naziv projekta: Sanacija Crkve Sv. Spasa Dragovoljići, Župa – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 18.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja faza predstavlja nastavak podrške na unaprijeđenju postojećeg stanja, u skladu sa konzervatorskim projektom. Zbog protoka vremena i neredovnog održavanja krovni pokrivač i zvonik su oštećeni, što dovodi do prodora vlage u enterijer. Važnost kontinuiteta ulaganja je očuvanje autentičnih vrijednosti ove vrste sakralnih objekata-jednobrodna građevina koja se vezuje za XVI vijek sa polukružnom apsidom i zvonikom na preslicu, zidana od tesanog kamena, sa freskopisom na zidovima enterijera.

2.21. Naziv aktivnosti: Sprovođenja konzervatorskih mjera na Velikoj crkvi, Uspenja presvete Bogorodice Manastira Savina – Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 35.000,00€

Obrazloženje: U skladu sa konzervatorskim projektom u proteklom periodu se na Velikoj crkvi Manastira Savina pristupilo sprovođenju konzervatorskih mjera. U ovoj godini daje se podrška za nastavak radova, u skladu sa projektnim aktivnostima, kako bi se doprinjelo zaštiti i očuvanju ovog jedinstvenog manastirskog kompleksa, čiji se početak gradnje vezuje za period XI vijek.

2.22. Naziv aktivnosti: Izrada konzervatorskog projekta i sanacija krova objekta Crkve-Džamije i Carinarnice, sastavni dio objekata Zavičajnog muzeja Ulcinj - Opština Ulcinj

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Obrazloženje: U sastavu JU Centra za kulturu Ulcinj posluje i Zavičajni muzej čiji su objekti smješteni u istorijskom jezgru Starog grada Ulcinja. Zgrada u kojoj je smještena Arheološka zbirka, predstavlja rijedak primjerak arhitekture na kojem su vidni kulturni slojevi transformacije objekta kroz vijekove. Objekat je prvobitno sagrađen kao crkva, nakon čega je djelimičnim intervencijama stavljen u funkciju džamije a sada sa svim karakterističnim arhitektonskim izmjenama je u funkciji muzeja u kojem se čuva arheološka baština. Krovni pokrivač objekta je u lošem stanju, pa je u narednom periodu od izuzetne važnosti, izraditi konzervatorski projekat

kako bi se objekat u što skorijem vremenu mogao sanirati, te na taj način i sačuvati dalja oštećenja same građevina kao i važnih muzejskih predmeta koji se čuvaju u njoj.

2.23. Naziv aktivnosti: Konzervatorsko-restauratorski tretman tri zastave iz zbirke JU Pomorski muzeja – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.0000€

Obrazloženje: Zastave čine dio muzejskih predmeta izloženih u Pomorskom muzeju Crne Gore. Od većeg broja zastava koje se čuvaju u Pomorskom muzeju, izdvojene su tri, čija se izrada vezuje za XIX i početka XX vijeka i to: „Dva sveca“ dim 307x185cm, „Sv. Tripun s mačevima“ dim 159x157cm i Sv. Tripun dim 136x129cm. Zastave su izrađene od finog materijala, svile, lana i damasta sa oslikanim motivima svetitelja i različitih simbola. Zastave su u lošem stanju, sa vidnim oštećenjima po cijeloj površini (deformacije, poderotine, pukotine, mrlje i dr.). Specifičan materijal, sa oslikanim motivima, zahtijeva složen konzervatorski proces uz primjenu specifičnih konzervatorskih tehnika, metoda i materijala.

2.24. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman starih knjiga, ikona i arhivske građe Eparhije Budimljansko-nikšićke – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.000,00€

Obrazloženje: Na području Eparhije Budimljansko-nikšićke, vijekovima je postojala prepisivačka djelatnost. Osim knjižnog fonda postoje drugi vrijedni predmeti (putiri, diskosi, kadionice, ikone, svijećnjaci, odežde, stara dokumenta i drugo), koji se vezuju za XIX vijek. Kako bi se ovaj važan segment pokretnog fonda očuvao neophodno je kroz ovaj projekat izvršiti analizu stanja, sprovesti potrebne konzervatorske mjere na predmetima za koje se utvrdi da je potreban hitan konzervatorski tretman.

2.25. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman ikona iz crkve Svetog Vasilija Ostroškog u Nikšiću – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Ovim projektom bi se nakon utvrđenog stanja preduzele konzervatorske mjere, na 25 ikona (rađenih na platnu) koje su sastavni dio ikonostasa u hramu svetog Vasilija Ostroškog. Ikone su različitih dimenzija i tehnika izrade a uglavnom su sa kraja XIX i početka XX vijeka. Veći dio njih je u lošem stanju, pa neophodno preduzeti mjere zaštite kao i njihov konzervatorski tretman. Osim ikona koje su sastavni ikonostasa, neophodno je tretirati još četiri veće ikone koje pripadaju enterijeru crkve.

2.26. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman ikona: iz crkve Sv. Marije od Rijeke, Opština Kotor; dvije barokne slike iz crkve Sv. Jeronima, Opština Herceg Novi, ikone Gospe od Škrpjela - Perast

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 12.000,00€

Opis: U crkvi Sv. Marije, u oltarskom dijelu nalazi se ikona sa predstavom Bogorodice – Gospe od Ružarija, dimenzija 66 x106 cm, rađena uljanom tehnikom na drvenom nosaču. Kompletne ikone optočene su srebrnim i zlatnim listićima. Oštećenja su evidentna na nosaču i na inkarnatima. Dvije slike iz crkve Sv. Jeronima u Herceg Novom, jedna je „Slika svete Obitelji“ nastala u XVIII vijeku, pripada venecijanskoj slikarskoj školi, pripisuje se Gianbattisti Tiepolu, tehnika ulje na platnu, dimenzija 70x80 cm. Bojeni sloj je u lošem stanju cca 20% ukupne površine. Druga slika Sv. Ane iz XVIII vijeka rad Tripa Kokolja, slikana tehnikom ulje na drvenom nosaču, dimenzija 100 x71,5 cm. Slika je u lošem stanju, više od 30% bojenog sloja je oštećeno. Ikona Gospe od Škrpjela, iz istoimene crkve na ostrvu u Perastu. Po narudžbi opštine Perast, Antonio Capellano, vajar iz Đenove, izradio je 1796. godine mermerni oltar u kojem se nalazi poznata ikona, rad Lovra Dobričevića, umjetnika s kraja 15. vijeka. Ikona je dimenzija 106x75cm. Na ikoni su evidentna oštećenja bojenog sloja, po cijeloj površini.

Sve četiri ikone predstavljaju važan segment pokretne kulturne baštine, te je radi njihove zaštite od daljih oštećenja potrebno sprovesti hitan konzervatorski tretman.

2.27. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejski predmeta iz zbirke Dom starog kapetana Miroslava Štumbergera (JU Gradski muzej Mirko Komnenović i galerija Josip Bepo Benković) - Opština Herceg Novi

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Opis: Spomen kuća Miroslava Štumberga, posluje u sastavu JU „Gradski muzej Mirko Komnenović i galerije Josip Bepo Benković“ i ima značajno mjesto na kulturnoj mapi Crne Gore. Od kompletnog fonda koji se nalazi u objektu fokus je na osam ikona, dvije slike (ulje na platnu) djelove uniformi, kao i vojničke zastave. Svi predmeti imaju izuzetnu važnost i dio su jedinstvene i rijetke kolekcije muzejskih predmeta. Nakon analize stanja neophodno je sprovesti konzervatorski tretman najugroženijih muzejskim predmetima koji se čuvaju u ovom objektu.

2.28. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Zavičajni muzej Danilovgrad – Opština Danilovgrad

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Opis: Etnografsku zbirku JU Zavičajni muzej čine različite vrste predmeta, među kojima se ističu narodne nošnje. Pojedini dijelovi su u lošem stanju, te je radi njihove zaštite, očuvanja neophodno preduzeti odgovarajuće mjere zaštite. Većinom se radi o dijelovima svečanih muških i ženskih nošnji, dolame, dušanke, svitni gunjevi, dimije, koreti – zubuni, dolaktice, košulje, velovi, kape i dr. Prioritetan tretman zahtijevalo bi 22 predmeta iz ove zbirke.

2.29. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Muzeji i galerije Nikšić – Opština Nikšić

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000,00€

Obrazloženje: Nakon revizije muzejskog materijala i galerijskog fonda JU Muzeji i galerije Nikšić, izdvojeno je sedam umjetničkih dijela za koje je ocijenjeno da je neophodno sprovesti prioritetan konzervatorski tretman. Riječ je sedam umjetničkih djela, autora: A. Bocarića, V. Stanića, I. Šobajića, P. Milosavljevića, M. Vuškovića, F. Cigler. Pet slika su rađene tehnikom ulje na platnu, a dvije ulje na drvenom nosaču. Kroz realizaciju ovog projekta njihovo stanje će se unaprijediti i sačuvati od daljeg oštećenja, važan dio zbirke fundusa ovog muzeja.

2.30. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman muzejskih predmeta iz JU Muzeji i galerije Tivat – Opština Tivat

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000.00€

Obrazloženje: Nakon analize stanja fonda JU Muzeji i galerije Tivat, izdvojene su tri umjetničke slike koje zahtijevaju prioritetan konzervatorski tretman i to: Dvije rađene tehnikom ulje na platnu i jedna na papirnoj (celuloznoj) podlozi. Jedna od slika je bez naziva autora Mila Milunovića, a dvije „Pieta“ i „Vavedenje presvete Bogorodice“ su rad nepoznatog autora. Sve tri slike imaju izraženu umjetničku ekspresiju, bogat kolorit i kompoziciju. Radi njihovog očuvanja i prezentovanja neophodno je preduzeti adekvatne konzervatorske mjere.

2.31. Naziv aktivnosti: Konzervatorski tretman 4 stare i rijetke knjige iz fonda Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ – Opština Podgorica

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000.00€

Obrazloženje: „Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ baštini značajan broj starih knjiga, od kojih najstarija datira iz druge polovine XVIII.vijek, tačnije iz 1778. godine. U pitanju je putopis Alberta Fortisa „Putovanje po Dalmaciji“, u kojem se nalazi i prevod narodne balade „Hasanaginica“, nastale u usmenom pjesništvu u XVII. stoljeću. Knjiga je u veoma lošem stanju, čuva se u neadekvatnim uslovima, a zbog krhkosti i oštećenosti listova ne može se digitalizovati. Druga knjiga je „Krin ili moralna poučenija“ starorimskog filozofa Seneke. Knjiga je objavljena u Beogradu 1842.godine.Treća knjiga je djelo najvažnijeg predstavnika dubrovačkog baroka, Ivana Gundulića. Naziv knjige je „Proserpina ugrabljen“, a veoma je važna i sa književnog i sa lingvističkog stanovišta jer je napisana na tadašnjem izvornom dubrovačkom dijalektu. Četvrta knjiga je jedan od prvih srpskih romana „Usamljeni junša“ Milovana Vidakovića, objavljena u Zemunu 1852. godine, knjiga značajna prvenstveno u književno-istorijskom smislu. Navedene četiri knjige su usljed protoka vremena i neadekvatnog čuvanja dosta oštećene, požutjelih stranica, gotovo uništenih korica i zbog takvog stanja ne mogu se digitalizovati, već ih prije skeniranja treba podvrgnuti konzervatorskom tretmanu.Dio su našeg kulturnog blaga, zasad nedostupne publici upravo zbog oštećenosti. Nakon konzervatorskog tretmana, biće digitalizovane i na taj način će moći da ih koriste naučni istraživači, lingvisti, istoričari umjetnosti, studenti i ostali građani. Za ove knjige planirana je nabavka odgovarajućih vitrina u kojima će se čuvati i biti dio izložbene postavke Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“.

2.32. Naziv aktivnosti: Crkva rođenja presvete Bogorodice u Perastu (Izrada konzervatorskog projekta sanacije i prva faza konzervatorskih mjera) – Opština Kotor

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000.00€

Obrazloženje: Crkva predstavlja integralni dio urbane cjeline Stari grad Perast. Njena gradnja vezuje se za 1757 a obnova za 1856. godinu. To je jednobrodna građevina sa zvonikom na preslicu i oltarom. Unutar crkve nalazi se i ikonostas. Ogradnom zidu porte nedostaje dio poklopnih ploča, a dio zida je izveden u betonu. Staza do crkve je oštećena i u lošem stanju. Malter na fasadama je takođe u lošem stanju - ispucao, a na apsidi su pojedine zone vizuelno degradirane lošim cementnim melterom. Bočni prozori su u izuzetno lošem stanju sa pukotinama, a nedostaju i dijelovi prozorskih okvira. Na krovu crkve i apsidi je različit krovni pokrivač, a dio ikona na ikonostasu je takođe u lošem stanju. Primjetan je prodor vlage u mnogim dijelovima crkve. Konzervatorski projekat bi detaljnije definisao sve potrebne konzervatorske mjere koje su neophodne za hitnu sanaciju ovog sakralnog objekta.

2.33. Naziv aktivnosti: Crkva Svetog Đorđa, Prediš - nastavak aktivnosti - Prijestonica Cetinje
Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00 €

Obrazloženje: Ovogodišnjim projektom predviđen je nastavak konzervatorskih mjera na crkvi sagrađenoj 1886. godine, manjoj jednobraodnoj građevini sa zvonikom na preslicu. Kroz izradu konzervatorskog projekta utvrđene su najugroženije partije koje se nalaze uglavnom na zapadnoj i sjevernoj fasadi, zvoniku i krovnom pokrivaču. Radi unaprijeđenja postojećeg stanja neophodno je nastaviti sa kontinuiranim sprovođenjem svih potrebnih mjera kako bi se spriječila dalja oštećenja kulturnog dobra.

2.34. Naziv aktivnosti: Istraživanja lokacije i sanacioni radovi „stare“ crkve Sv. Đorđa, Grbavci - Opština Zeta

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 15.000,00€

Obrazloženje: Jedan od lokaliteta koji se vezuje za dinastiju Cmojevića je i lokalitet koji se nalazi u naselju Grbavci u Zeti. U blizini je „Divan grad“, na uzvišenju iznad Grbavačkog polja, gdje postoje ostaci crkve Sv. Đorđa sa grobljem koje ima kulturološki Interesantne nadgrobne ploče. Kako je cijelo područje oko ostataka nedovoljno istraženo, ovim projektom će se kroz istraživanja omogućiti NOVI podaci, koji su osnov za sanacione radove.

2.35. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na spomenicima u Spomen kompleksu Knjaževac - Opština Andrijevića

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Spomen kompleks čuva memoriju na borbe poginule u Balkanskim ratovima i u Prvom i drugom svjetskom ratu, kojima su podignuti spomenici. Nakon utvrđenog stanja kompleksa urađen je *Konzervatorski projekat sanacije spomen obelježja u kompleksu spomen parka Knjaževac*. Ovogodišnja podrška biće usmjerena za fazu konzervatorskih radova koja je predviđena projektom dokumentacijom.

2.36. Naziv aktivnosti: Sprovođenje konzervatorskih mjera na "Spomeniku palim borcima u NOR-u" i spomeniku Serdaru Janku Vukotiću – Opština Mojkovac

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000,00€

Obrazloženje: U samom centru Mojkovca podignut je spomenik serdaru Janku Vukotiću, komandantu crnogorsko-sandžačke vojske u prvom svetskom ratu. Pod njegovim vođstvom je 9. oktobra 1912. godine, posle viševjekovnog ropstva, oslobođen Mojkovac. Serdar Janko Vukotić je komandovao vojskom i u čuvenoj Mojковаčkoj bici, održanoj na Božić 1916. godine. Takođe, važan segmet baštine Mojkovca je Spomenik palim borcima u NOR-u". Ovogodišnja podrška usmjerena je na konzervatorski tretman ovih spomen obilježja grada.

2.37. Naziv aktivnosti: Adaptacija objekta u neposrednom okruženju zgrade bivšeg Austro-ugarskog poslanstva – Prijestonica Cetinje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 20.000,00 €

Obrazloženje: Austrougarsko poslanstvo izgrađeno je 1899.godine na Cetinju. To je reprezentativni objekat u kojem je dugo bio smješten Republički zavod za zaštitu spomenika kulture a sada je dat na korišćenje Fakultetu za crnogorski jezik. Uz objekat je sagrađena kapela u romanskom stilu sa elementima gotike. Zgrada ima dvorišni park, oivičen ogradom od kamena i željeza, sa pomoćnim objektima, igralištem, bunarom, skloništem i objektom koji je nekada bio konjušnica. Pomoćni objekat – nekadašnja konjušnica pozicionirana je sa sjeverne strane objekta cca 100 m². Objekat je u lošem stanja. Zbog nedostatka prostora, nakon preseljenja ustanova iz oblasti kulturne baštine iz zgrade Austro-ugarskog poslanstva u nove prostorije u kapeli je smještena gabaritna oprema i tehnička sredstva JU Centar za konzervaciju i arheologiju, kao i studijski arheološki materijal i dr. Imajući u vidu potrebu da se kapela stavi u funkciju kulturnih sadržaja, neophodno je obezbijediti prostor za navedenu opremu. Iz tog razloga adaptacijom postojećeg objekta nekadašnje konjušnice, obezbijedili bi se povoljni uslovi za smještaj opreme i rad stolarske i drugih pomoćnih radionica neophodnih za potrebe obavljanja djelatnosti ove nacionalne ustanove.

2.38. Naziv aktivnosti: Sanacija crkve Svetog Petra i Pavla – Opština Bijelo Polje

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Jedan od najznačajnijih kulturnih dobara na teritoriji Bijelog Polja je crkva Svetog Petra i Pavla iz XII veka. Njen značaj u srednjem vijeku bio je veliki, o čemu svedoči i činjenica da je episkopska stolica iz Stona prenijeta u ovu crkvu 1254. godine. Ktitor crkve bio je knez Miroslav, koji joj je poklonio jevanđelje, jedan od najstarijih i najljepših rukopisa pisanih na pergamentu ćirilčnim pismom. Ovogodišnja podrška baziraće se na fazi konzervatorskih radova koji su predviđeni konzervatorskim projektom na koji je izdata saglasnost nadležnog organa.

3. Prezentacija i popularizacija kulturne baštine

Programom zaštite za 2025. godinu, obuhvaćeno je **13 projekata**, koji se odnose na popularizaciju i prezentaciju kulturne baštine za koje je planiran iznos od **109.000,00 €**.

3.1. Naziv aktivnosti: Nastavak aktivnosti na izradi muzejskih kopija narodnih nošnji iz fonda JU Zavičani Muzej Pljevlja – Opština Pljevlja

Realizator: vlasnik/držalac

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: Ovogodišnja podrška odnosi se nastavak započetih aktivnosti. Pljevlja predstavljaju bogatu „riznicu“ multikulturalne i multikonfesionalne sredine. Jedan od pokazatelja svakako je bila odjeća – narodna nošnja. U Zavičajnom muzeju u Pljevljima čuvaju se rijetki odjevni predmeti s kraja XIX i početka XX u sklopu etnografske zbirke. Neki od muzejskih predmeta su u lošem stanju pa se i nakon konzervatorskog tretmana ne mogu uvrstiti u stalnu muzejsku postavku, zbog čega je potrebno nastaviti podršku čiji je cilj izraditi replike u skladu sa pravilima muzejske struke i zaknom, kojima bi se prezentovao ovaj značajan segmen a ujedno i sačuvali autentični primjerci nošnji.

3.2. Naziv aktivnosti: Vještina izrade čunova/unaprijeđenje i prezentacija tradicionalnog zanata izrade čunova

Realizator: nosioci/čuvari nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Održivost i prezentacija ovog tradicionalnog zanata i vještine zahtijeva kontinuitet ulaganja, kako bi se na adekvatan način, promovisale nematerijalne ali i materijalne vrijednosti čuna kao najstarijeg prevoznog sredstva na Skadarskom jezeru, koji je imao višenamjensku funkciju za stanovništvo toga kraja. Ove godine obilježava se jubilej preko 100 godina tradicije izrade čunova, u okviru kojeg će se pored brojnih događanja vezano za istorijski kontekst tradiciju i kontinuitet trajanja ovog zanata, kroz savremene prikaze promovisati uloga i značaj čuna kroz vrijeme.

3.3. Naziv aktivnosti: Edukativni TV program - Tvrđave su naše blago” – “Fortresses are our treasure”

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Realizator: nosilac projekta

Opredijeljena sredstva: 7.000,00€

Obrazloženje: Ovaj projekat predstavlja sveobuhvatnu inicijativu koja kroz inovativne medijske pristupe i savremene tehnologije ima za cilj promociju , prezentaciju i popularizaciju tvrđava kao jednog od važnih segmenata materijalnog kulturnog nasljeđa Crne Gore. Između ostalog ovaj projekat ima za cilj podizanje svijesti o očuvanju graditeljskog nasljeđa i podsticanje na njihovo održavanje i unaprijeđenje stanja. Planirano je da kroz emitovanje u 4K rezoluciji, ovaj projekat populariše arhitektonski aspekt, način gradnje, kao i sve aktivnosti koje su se odvijale iza zidina ovih monumentalnih fortifikacionih objekata. Na „pristupačan“, edukativan način, istorija tvrđava bi se približila široj javnosti i podstakla na veću odgovornost građana u odnosu na kulturnu baštinu. Za ovogodišnju kampanju predlažemo, 8 fortifikacija/tvrđava (Kotorska tvrđava, Forte Mare, Kanli Kula, Goražde, Haj-Nehaj, Kosmač, Tvrđava Vrmac, Peraška tvrđava). Projekat će pored prezentacije ove vrste kulturnih dobara, dati doprinos na unaprijeđenju dokumentacione osnove institucija sistema, kroz novo-formiranu građu.

3.4. Naziv aktivnosti: Sve boje Crne Gore - Očuvanje i promocija tradicionalnog načina prerade i bojenja vune - Opština Žabljak

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 13.000,00€

Obrazloženje: Projekat je međunarodnog karaktera. Nosilac realizacije je opština Žabljak u saradnji sa Institutom za vunu CG. Učesnici su Tekstilno tehnološki fakultet i Hrvatska udruga za boje iz Zagreba, Etnografski muzej i Fakultet primijenjenih umjetnosti iz Beograda, Akademija CALCAGNILE Leće Italija, Etnografski muzej ETAR iz Bugarske i kao i domaći stručnjaci i studenti sa crnogorskih i međunarodnih univerziteta. Na taj način, vrši se edukacija i promocija tradicionalnih vrijednosti, koje baštini Crna Gora. Na radionicama učesnici boje vunu domaćih ovaca- rase pramenka prirodnim bojama dobijenim isključivo od pigmentnih biljaka iz Crne Gore. Upotrebom domaće vune, neprikosnovenog prirodnog vlakna koje ima tradicionalnu upotrebu u Crnoj Gori, doprinosi se očuvanju njenog kulturološkog značaja; dok se istovremeno korišćenje sirove vune može posmatrati kao vid reciklaže vlakna čija je prerada danas zapostavljena, a resursi i dalje prisutni. Koristeći vunu domaćih ovaca i tradicionalne tehnike: pletenje, tkanje, suvo i mokro filcanje... inovativnim dizajnerskim pristupom studenti i umjetnici stvaraju predmete primjenjene umjetnosti, slike, skulpture ili instalacije savremenog dizajna koristeći tradicionalni materijal-vunu i tehnike izrade kojima prijeti izumiranje. Drugi dio projekta odnosi se na pripremu i izradu filmskog materijala, kojim se prezentuje ovaj tradicionalni zanat i na međunarodnu prezentaciju projekta na international Scientific Forum "Museums and the Intangible Cultural Heritage" u organizaciji Museum Etar, Regional Center for Intangible Heritage pod pokroviteljstvom UNESCO i ICOM BNC kao i Ministry of Culture of Bulgaria koji se održava u septembru 2025. godine - Gabrovo u Bugarskoj.

3.5. Naziv aktivnosti: Monografija o nematerijalnom kulturnom dobru „Kolo Bokeljske mornarice“ – „Odore i oružje Bokeljske mornarice“ – Opština Kotor

Realizator: nosilac/čuvar nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 10.000,00€

Obrazloženje: Bokeljska mornarica Kotor nosilac je statusa nematerijalnog kulturnog dobra od nacionalnog i međunarodnog značaja, upisana na UNESCO listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Projekat predviđa istraživanje nošnji i odora kroz tematske cjeline: geografski položaj, društveno-istorijske okolnosti u kojima su nastajale, strani kulturni uticaji u njihovom formiranju, simbolika i značaj u drevnoj organizaciji, društvu, porodici i običajnom životu. Obradiće se svi pojedinačni dijelovi nošnji i odora, materijali, tehnike i način izrade, uz bogatu ilustraciju starim fotografijama i savremenim digitalnim snimcima. Legat Bokeljske mornarice je jedna od najvrjednijih zbirki oružja u regionu, smještenu u Pomorskom muzeju Crne Gore i Domu mornarice. Ova zbirka, koja uključuje hladno i vatreno oružje, svjedoči o bogatoj pomorskoj i vojnoj tradiciji Boke Kotorske. Međutim, zbirka nikada nije cjelovito stručno proučena niti publikovana. Predloženi projekat obuhvata dubinsku analizu oružja, sa posebnim fokusom na rad lokalnih oružara i zlatara, koji su bili aktivni od kasne antike do 19. vijeka. Obradiće se brojni najznačajniji primjerci vatrenog i hladnog oružja, te njihova upotreba tokom viševjekovnog postojanja drevne organizacije te uloga u tradicionalnim ceremonijama Bokeljske

mornarice. Monografija će služiti kao referentni materijal za istraživače i institucije kulture a digitalizacija omogućava dugoročnu dostupnost.

3.6. Naziv aktivnosti: „Istorija crkve“ – Opština Kotor

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 25.000,00€

Opis: Projekt se zasniva na petogodišnjem naučnom istraživanju, sa ciljem da se naučno obradi jedna od najinteresantnijih i složenih tema istorije Crne Gore—istorije crkve, katoličke i pravoslavne; pitanje medjureligijskih odnosa; pitanje vanjskog uticaja na lokalnu politiku obje crkave, pitanje suživota s islamom; ratni i mirnodopski naponi crkve na ublažavanju socijalnih problema; borba za vjernike i suodnos istočne i zapadne crkve i slično su sastavni dio teme. Istraživanje će u daljnjem periodu obuhvatiti rukopisne izvore koji se nalaze izvan teritorije Crne Gore, izvore koji su pohranjeni u Vatikanu (Archivio Segreto Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana) i Veneciji (Biblioteca Marciana, Museo Carver). Tretiraju se dosad nepoznati ili barem kod nas manje poznati rukopisi koji sadrže prepisku pojedinih crkvenih činovnika među sobom i sa Svetom Stolicom, analize crkvenih premeta zaduženih za vizitacije dijeceza, apologije pravoslavnih crkvenih vjerodostojnika, odnose i vidove saradnje između Zapadne i Istočne crkve. Za potrebe projekta istražuje se građa koja obuhvata period 1500-2000. godine, s projekcijom za kontinuiran petogodišnji rad.

3.7. Naziv aktivnosti: Obrazovanje i kulturna baština - savremene metode u konzervaciji i restauraciji i njihova primjena

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 16.000,00€

Opis: Projekat obuhvata seriju stručnih predavanja o savremenim konceptima, metodama i materijalima u konzervaciji i restauraciji pokretne i nepokretne kulturne baštine i o njihovoj primjeni u praksi.

Predavači bili bi renomirani profesori i stručnjaci inostranih obrazovnih i institucija kulture iz domena konzervacije, restauracije i zaštite kulturne baštine. Realizacija projekta je planirana fazno, krajem 2025 i tokom 2026. godine, u seriji predavanja organizovanih po sistemu workshop-a, sadržaće teorijsku prezentaciju i praktičnu demonstraciju primjene konkretne tehnike/metode, a poseban osvrt biće na konzervatorski tretman ikona. Predavanja predstavljaju vid neophodnog ukazivanja u savremena dešavanja u konzervatorskoj struci, sa akcentom na savremenim konceptima, metodama i materijalima koji su internacionalno u primjeni posljednjih petnaestak godina u različitim usko-stručnim domenima zaštite kulturne baštine. Namijenjena su studentima Interdisciplinarnog studijskog programa Konzervacija i restauracija na FLU, zaposlenim stručnjacima u organima javne uprave u nacionalnim i lokalnim institucijama iz oblasti kulturne baštine, kao, kao i svim ostalim kadrovima koji se bave istraživanjem, očuvanjem i zaštitom kulturne baštine (arhitekte, etnolozi, arheolozi, historičari umjetnosti, tehnolozi, hemičari, menadžeri u kulturi i dr.), koji participiraju i imaju odgovornosti u zoni zaštite kulturne baštine. Cilj projekta je da se, posebno konzervatorima i restauratorima i studentima (budućim kadrovima), obezbijedi mogućnost upoznavanja sa novim metodama i materijalima kurativne (interventne) zaštite, preventivne zaštite, te konzervatorskih istraživanja i naučnih

fizičko-hemijskih analiza, i njihove primjene, kroz predavanja, prezentacije, demonstracije, radionice i diskusije. Činjenica da će se projekat odvijati u saradnji sa Ministarstvom kulture i medija CG, Ministarstvom kulture Republike Grčke, Upravom za zaštitu kulturnih dobara, nacionalnim i lokalnim institucijama kulture i crnogorskim univerzitetima, kao i sama suština programa i cilja projekta, cijeni se da predstavlja vidljive pokazatelje ostvarivanja javnog interesa u kulturi. Kroz participaciju urenomiranih predavača - inostranih stručnjaka i univerzitetskih profesora ovaj projekat će doprinijeti i mogućnosti povezivanja sa kulturno-obrazovnim institucijama koje oni predstavljaju, doprinoseći širenju međunarodne saradnje.

3.8. Naziv aktivnosti: Izložba 3D Zavičajni muzej "Ganića kula" i arheološki lokalitet "Izlit" – Opština Rožaje

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 5.000,00€

Obrazloženje: Kulturna baština Rožaja je od velikog značaja za identitet i istoriju lokalne zajednice, ali je nedovoljno dostupna i adekvatno prezentovana savremenim sredstvima. Kako bi se sačuvali vrijedni muzejski predmeti i lokaliteti, ali i približili široj publici – naročito mladima i osobama sa invaliditetom – neophodno je uvođenje savremenih tehnologija u rad muzeja. Korišćenjem 3D modelovanja, virtuelnih izložbi i multimedijalnih prezentacija, moguće je unaprijediti pristup i očuvanje kulturnog nasljeđa, uz istovremenu promociju kroz digitalne kanale. Ovaj pristup odgovara savremenim standardima muzejske djelatnosti i otvara nove mogućnosti za obrazovanje, istraživanje i turizam. Cilj projekta je digitalizacija i savremena prezentacija Zavičajnog muzeja u Rožajama i arheološkog lokaliteta „Izlit“ putem 3D tehnologije, sa fokusom na očuvanje, dostupnost i promociju kulturne baštine. Projektom će se izraditi 3D modeli Ganića kule i muzejskih eksponata, realizovati multimedijalna i virtuelna izložba, te time unaprijediti muzejski rad, omogućiti edukacija građana i podstaći razvoj kulturnog turizma u opštini Rožaje.

3.9. Naziv aktivnosti: Prezentacija i promocija nematerijalnog kulturnog dobra „Vještina izrade Dobrostske čipke " – Opština Kotor

Realizator: nosilac/čuvar nematerijalnog kulturnog dobra

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 3.000,00€

Obrazloženje: Ova čipka u Dobrotu dolazi iz Venecije preko Dalmacije pomorskim putem i pominje se još od 12 vijeka. Vezilje dobroćanke, svojim umijećem oplemenile su uzorke venecijanske čipke i stvorile svoje prepoznatljivo djelo koje je zakonom zaštićeno od 2013. godine. Kontinuitet njene izrade traje kroz, kroz Školu dobrotske čipke Nade Radović, jedne od utemeljivačica zaštite dobrotske čipke kao nematerijalnog kulturnog dobra od nacionalnog značaja. Do sada su realizovana 4 ciklisa škole sa preko 50 polaznica. Ovogodišnja podrška ogleda se kroz prezentaciju radova nosioca ovog dobra i polazniica škole dobrotske čipke u više opština Crne Gore, na temu *Đardin* kao i izradu publikacije koja bi sadržala motive, skice i fotografije dobrotske čipke.

3.10. Naziv aktivnosti: Zaštita arhivske građe i raritetnih knjiga i periodike Istorijskog instituta Crne Gore – Opština Podgorica

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 7.000.00€

Obrazloženje: Potreba za zaštitom/digitalizacijom originalne arhivske građe i raritetnih knjiga i periodike Istorijskog instituta Univerziteta Crne Gore. Koja predstavlja važan segment kulturne baštine, prepoznata je u cilju unapređenja transparentnosti i otvorenosti rada Instituta kao naučne ustanove čiji je primarni cilj promocija i unapređenje obrazovanja i nauke. U tom kontekstu, arhivska građa i raritetne knjige i periodike, kao svjedočanstvo tempa, dinamike, djelovanja aktera, uzroka i posljedica događaja brojnih istorijskih tokova i dešavanja, predstavlja nezaobilazan osnov izučavanja crnogorske prošlosti kako za domaće, tako i međunarodne istraživače. To implicira potrebu za njenom sistematizacijom i očuvanjem kako i fizičkom (kroz zaštitu od vlage, odnosno nabavku i zamjenu polica u depou) i u digitalnom formatu, te obezbjeđenjem jednostavnijeg i bržeg pristupa datim materijalima. Obaveza Instituta je da građu od značaja za kulturu, nauku i istoriju Crne Gore, zaštiti i učini dostupnim kako stručnoj, tako i svojoj zainteresovanoj javnosti. Digitalizacijom datih materijala, te boljom fizičkom zaštitom ovi zadaci bi se u velikoj mjeri mogli ispuniti. Arhivsko-bibliotečki fond Instituta sadrži preko 50.000 jedinica koje su, u prostorijama Instituta, dostupne internim korisnicima (zaposlenima u Institutu). Takođe, eksterni korisnici mogu pristupiti građi na zahtjev i po odobrenju direktora Instituta. U tom kontekstu, digitalizacija date dokumentacije bi obezbjedila sistematičniji i lakši pristup predmetnoj građi većoj grupi korisnika (interni korisnici, stručna i šira javnost). Pored toga, omogućila bi lakše pretraživanje dokumenata i sadržaja dokumenata po raznim kriterijumima, lakše rukovanje i upravljanje građom, te bi se obezbijedila zaštita predmetnog materijala u smislu manje učestalosti korišćenja izvornih dokumenata.

3.11. Naziv aktivnosti: Prezentacija arheološke zbirke muzeja "Sjaj oštrice", JU Muzeji i galerije Nikšić – Opština Nikšić

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 2.000.00€

Obrazloženje: Ovogodišnji segment podrške odnosi se i na promociju arheološke zbirke koja se čuva u ovom muzeju kroz izložbu o nastanku, razvoju i upotrebi hladnog oružja u CG iz arheološke zbirke muzeja "Sjaj oštrice".

3.12. Naziv aktivnosti: Savremeni pristupi u prezentacija OJU Muzeji Kotor – Opština Kotor

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 4.000.00€

Obrazloženje: Opštinska javna ustanova „Muzeji“ Kotor je kompleksna ustanova kulture KOJA U svom sastavu ima Muzej grada Perasta, Rimske mozaike u Risnu i Crkvu Svetog Mihaila (Lapidarijum), Galeriju solidarnosti i Crkvu Svetog Pavla (multimedijalnu dvoranu) smještene u kotorskom Starom gradu. U svojim muzejskim i galerijskim prostorima čuva, istražuje i predstavlja arheološke nalaze neprocjenljive vrijednosti iz praistorijskog i antičkog doba, blago kotorskih lapida, rimske mozaike iz II vijeka nove ere, zatim kulturno nasljeđe drevnog grada Perasta i dragocjeni likovni fond Galerije solidarnosti poklonjen gradu i Cmoj Gori nakon zemljotresa 1979. godine. Ovogodišnja podrška odnosiće se na prezentaciju muzeja kroz projekte „Digitalno rimsko doba“, „Saxa Loquuntur – kamenje govori“ Arhivsko istraživanje I multimedijalna izložba „Karel Absolon se vraća u Boku.

3.13. Naziv aktivnosti: Podvodni kulturni predjeli Crne Gore

Realizator: nosilac projekta

Sufinansijer: Ministarstvo kulture i medija

Opredijeljena sredstva: 2.000.00€

Obrazloženje: Podvodna kulturna baština, predstavlja važan segment kulturne baštine Crne Gore, do sada nedovoljno istražen i valorizovan. Ovogodišnja podrška usmjerena je na promociju i prezentaciju podvodnih lokaliteta, te ukazati na značaj njihove zaštite i prezentacije, kao i promocije u turističke svrhe.

V. OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA ZAŠTITE

U skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, godišnji Program zaštite donosi Vlada, na prijedlog Ministarstva. Shodno predmetnom zakonskom osnovu, Ministarstvo je nadležni organ zadužen za praćenje sprovođenja programa. U cilju obezbjeđenja kvalitetnog monitoringa realizacije Programa zaštite, a imajući u vidu da su realizatori fizička i pravna lica koja imaju prebivalište u Crnoj Gori, odnosno koja su u Crnoj Gori registrovana za obavljanje djelatnosti kulture, vlasnici, odnosno držaoci⁷ kulturnog dobra, odnosno nosioci, čuvari nematerijalne baštine⁸, u skladu sa zakonom, Ministarstvo sa realizatorima za svaki projekat ponaosob zaključuje ugovor o sufinansiranju, odnosno finansiranju projekta. Ovim ugovorima su precizno definisane obaveze realizatora u dijelu praćenja i izvještavanja koje podrazumijevaju dostavljanje stručnih izvještaja o stepenu realizacije projekta, sa svim relevantnim podacima. Radi kontrole namjenskog korišćenja sredstava, realizator je obavezan da, u roku od 30 dana od dana završetka projekta, Ministarstvu dostavi konačni izvještaj, na obrascu koji se dostavlja uz ugovor, o sprovođenju projekta, odnosno programa koji, u bitnom, treba da sadrži: detaljan izvještaj o izvršenim radovima sa foto-dokumentacijom svih faza i izvještaj o stručnom/konzervatorskom nadzoru, za projekte koji to zahtijevaju shodno zakonu; finansijski izvještaj, sa dokazima o svim troškovima, te priloge vezane uz sprovođenje programa/projekta, čime se obezbjeđuje kontinuirano praćenje realizacije Programa zaštite od strane njegovog predlagača.

VI. NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE

Ministarstvo kulture i medija, kao predlagač Programa zaštite, izvještava Vladu Crne Gore, a u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore. Izvještavanje podrazumijeva sumarni prikaz informacija o svim projektima sadržanim u Programu zaštite za odnosnu godinu, uključujući i Prijedlog programa za narednu godinu. Izvještajem se prikazuje nivo ispunjenosti prethodno postavljenih ciljeva koji se odnose na ravnomjeran razvoj konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečne djelatnosti na teritoriji cijele Crne Gore.

Cilj Izvještaja je da prikaže:

- realizovane projekte;
- projekte čija je realizacija u toku sa prijedlogom novog roka realizacije i obrazloženjem;
- projekte koji nijesu realizovani, sa obrazloženjem razloga za isto;

⁷ Držalac kulturnog dobra je pravno ili fizičko lice koje posjeduje kulturno dobro, a nije njegov vlasnik.

⁸ Nosilac, odnosno čuvar nematerijalne baštine je pojedinac, zajednica ili druga organizacija koja sprovodi, održava i prenosi nematerijalno kulturno dobro.

- nivo realizacije Programa;
- preporuke za naredni period realizacije.

VII. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA PROGRAMA U SKLADU SA KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE

Programom zaštite Ministarstvo kulture i medija, u skladu sa prioritetima iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu, preduzima kontinuirane aktivnosti na stvaranju uslova, ne samo za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, već i za podsticaj investicijama u ovoj oblasti, razvoju kulturnog turizma i valorizaciji i prezentaciji kulturnih dobara i kulturne baštine u turističke svrhe.

U proces izrade Programa zaštite, već drugu godinu zaredom, unešene su inovativnosti, kako bi podstakli prije svega vlasnike i držaoce kulturnih dobara, predstavnike lokalnih samouprava na čijoj se teritoriji nalaze kulturna dobra i druge zainteresovane subjekte da svojim predlozima daju doprinos u kreiranju Programa.

Naime, Ministarstvo je kao i prošle godine za kreiranja ovogodišnjeg Programa zaštite objavilo javni poziv svim zainteresovanim subjektima da daju svoje prijedloge i sugestije projekata i programa, te održalo *info dan* kako bi upoznalo zainteresovanu javnost sa procedurama i drugim pitanjima od značaja za apliciranje, što je po drugi put urađeno od 2012. godine kada je i otpočela finansijska podrška kroz Program zaštite. Ministarstvo je izvršilo analizu pristiglih predloga, od kojih su brojni uvršteni u ovogodišnji Program zaštite.

Takođe, Ministarstvo je u saradnji sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara i JU Centar za konzervaciju i arheologiju sa liste kulturnih dobara za koje se sa aspekta struke cijeni da su u stanju potrebe za prioriternim intervencijama izvršilo odabir projekata koji su takođe uvršteni u ovogodišnji Programa zaštite. Dakle, ukupno je uvrstilo 65 projekata i programa. Ministarstvo će nakon usvajanja Programa zaštite od strane Vlade raspisati javni konkurs koji sadrži projekte i programe od značaja za unaprjeđenje stanja kulturnih dobara kao i za i promociju i prezentaciju kulturne baštine.

Ministarstvo kulture i medija vrši pravovremeno informisanje javnosti o efektima realizacije projekata iz Programa zaštite, donošenjem godišnjeg Izvještaja o njegovoj realizaciji, saradnjom sa medijima i drugim aktivnostima na prezentaciji i popularizaciji.

VIII. ZAKLJUČAK

Ovodišnji Program zaštite, kao model finansiranja, već drugu godinu zaredom koncipiran na inovativan način u odnosu na prethodni period a u skladu sa raspoloživim sredstvima, daje mogućnost široj javnosti, vlasnicima i držaocima, nosiocima, odnosno čuvarima nematerijalne baštine ali i drugim subjektima da daju svoje prijedloge i sugestije, od kojih su brojni uvršteni i predloženi za sufinansiranje. Takođe u Program su uvršteni segmenti kulturne baštine sa liste prioriteta, za koje se sa aspekta struke cijeno da su u stanju potrebe za prioriternim konzervatorskim tretmanom. Na taj način kroz uključenost društvene zajednice stvaraju se bolji uslovi za razumijevanje značaja zaštite i očuvanja kulturne baštine. Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2025. godinu, predloženo je ukupno **65 projekata u planiranom iznosu od 929.000,00 €**.

Dosadašnji pozitivni efekti projekata su kroz rezultate brojnih arheoloških istraživanja pružili važne podatke o ranijem životu na prostoru Crne Gore, od praistorije do danas, ukazali na potrebu i značaj zaštite i očuvanja nepokretne, pokretne i nematerijalne kulturne baštine, kao reprezenta naše prošlosti i dali mogućnost za integralnu zaštitu kulturne baštine i pripremu kulturnih dobara za prezentaciju i održivo korišćenje. Poštovanjem kulturne raznolikosti i dokumentovanjem nematerijalne baštine, realizovanim projektima se unaprjeđuje stanje i postiže ravnomjerna zaštita, očuvanje i prezentacija kulturne baštine sa teritoriji cijele Crne Gore.